

גליון
באר
הכרשה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

ויחי

מכון
באר
האמונה

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
ובן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימייל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש

באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אידיש

דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגלית

Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

ספרדית

Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatorah.com

צרפתית

Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית

Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית

Колодец Торы
info@kolodetztory.com

מכון **ארה"ב:**
Mechon Beer Emunah
1630 50th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
כל הזכויות שמורות להמכון © 2025

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון באר האמונה הינו נגד ההלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת ויחי

אמונה

ויחי בארץ מצרים - לחיות בתוך כל המצרים..... ב

תפילה

בחרבי ובקשתי - התפילה היא היא 'כלי זיינו' של יהודי..... ה

אין יאוש

ויתחזק ישראל - יתחזק מכאן ואילך והבא ליטהר מסייעין בידו..... ו

ישוב הדעת

פחו כמים אל תותר - פרי המהירות חרטה..... י

עמידה בנסיונות

חמור גרם - עיקר מעלת האדם ושכרו על עמידתו בנסיונות החומר..... יג

בין אדם לחברו

אנכי אכלכל אתכם - במעלת עשיית צדקה וחסד והאחדות..... יד

שיכל את ידיו - זהירות מלפגוע איש ברעהו..... טו

מאשר שמנה לחמו והוא יתן מעדני מלך (מט ט), ונוכל לומר שהתורה הקדושה מורה לנו דרך האיך להמתיק הדינים בשורשם, בכדי להמשיך שפע וברכה ממלך מלכו של עולם לעולמות התחתונים. דהנה העיקר הוא להאמין באמונה שלמה שכל מה דעביד רחמנא לטב עביד (ברכות ס:), ולברך לבורא עולם ב"ה על הרעה בשמחה ובטוב לבב, ממש כשם שמברך על הטובה (ברכות נד.) ואפילו ח"ו כשהאדם הוא מחוסר ממשאלות לבו, אעפ"כ יהיה אשוריו ותהלותיו של אדם לבורא עולם ב"ה, על חיינו המסורים בידך ועל נשמותינו הפקודות לך, כמאמר הכתוב (תהלים קנ ו) 'כל הנשמה תהלל י-ה' ודרשו רז"ל (בר"ר יד ט), על כל נשימה ונשימה תהלל י-ה. ואעפ"י שהוא מחוסר ממשאלות לבו אעפ"כ יאמין באמונה שלמה שכלול בזה חסד ה' באתכסיא, בכדי לברך על זה בשמחה ממש.

ובזה האמונה והתהלה גורם שנמתקו הדינים בשרשם, שיזל מים הוא החסד (זוהר ח"ב קעה:) ממלך עולם מקור החסד, לבאי עולם. ויהיה כל השפעות טובות ומעדני מלך באתגליא על כל העולם.

וזהו 'מאשר שמנה לחמו', מאשר הוא לשון תהלה, שמנה הוא אותיות נשמה, גם לשון נשמה מורה על לשון שממה ושממון, היינו כשאדם הוא מהלל לבורא עולם ב"ה על הנשמה המסורה בידו, אעפ"י שהוא שממה, לחמו היינו שהוא מחוסר לחם וממשאלות לבו, אזי והוא יתן מעדני מלך, היינו יכול ליתן ולהשפיע מעדני מלך, וכל השפעות טובות לכל באי עולם, אמן כן יהי רצון. (בת עין, פרשת ויחי ד"ה מאשר שמנה לחמו)

פרשת ויחי

ויחי בארץ מצרים - לחיות בתוך כל המצרים

בפרשתן (מו כח), 'ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה' וגו'. והנה איתא במדרש (בר"ר צו א) בזה"ל, למה פרשה זו סתומה מכל הפרשיות של תורה, אלא כיון שנפטר אבינו יעקב התחיל שעבוד מצרים על ישראל. דבר אחר, למה היא סתומה מפני שבקש יעקב אבינו לגלות את הקץ ונסתם ממנו. דבר אחר, למה היא סתומה, מפני שסתם ממנו כל צרות שבעולם [כלומר, שאותם י"ז שנים שהיה יעקב בארץ מצרים היו השנים הטובות ביותר בחייו, שכל ימיו היו לו צרות ויסורים ורדיפות שונות עד שהגיע למצרים, מפרשים]. עכ"ד המדרש.

הקשה הרה"ק ה'ישרש יעקב' זי"ע (לרבי יעקב יהודה מאנדרוין, חתן הרה"ק רמ"מ מווארקו זי"ע), שנראה ממה שנתבאר במדרש 'מפני שסתם ממנו כל צרות שבעולם, כמו שיעקב אבינו סתם וביטל מעל עצמו כל הצרות שבעולם, שהרי לא אמרו מפני שנסתם

ממנו כל צרות שבעולם, אלא מפני שסתם, והדבר תמוה ביותר, וכי יש בכח שום בן אנוש שבעולם לפעול בעצמו שלא יהיו לו צרות וצער. עוד הקשה, כי הלשון 'שסתם ממנו כל צרות שבעולם' מורה שלא היתה לו שום דאגה כלל, ופליאה דעת ממני, הרי יעקב אבינו ידע היטב שכבר נגזר בברית בין הבתרים 'ידוע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום ועינו אותם', והנה כבר ירדו עתה כל זרע יעקב למצרים, והגזירה ממשמשת לבוא, והואך לא דאג על צער בניו.

ומבאר, כי יעקב אבינו התבונן בתהלוכות חייו, ונוכח לראות כי בכל מקום שעשה פעולת השתדלות להינצל על ידה - אירע דייקא להיפך, כך היה כשברח ללבן מפני עשו אחיו וחשב ששם ימצא מנוח לכף רגליו, ולמעשה, התנכר אליו לבן ואנשי ביתו עד שהוצרך לברוח כנגב, לעומת זאת כאשר היה בדרכו לשוב אל ארץ ישראל והנה עשו אחיו בא לקראתו, וירא יעקב וייצר לו, אז נתרחס פלא והפלא 'וירץ עשו

א. פעמים נראה לאדם ש'פרשה סתומה' באה עליו, נסיונות קשים ומרים עדו עליה, נסתמו עיניו ולבו. להיכן שהוא פונה, אם ימין או שמאל 'סגר ה' בעדו', ילמד מפרשתן שכל זה אינו אלא 'דמיון' בעלמא, כי על פי תורה במקום ה'סתומה' שם נכתב 'ויחי יעקב' (במקום שהיה אמור להיות 'פתוחה' כלומר נייר חלק ללא שיכתבו שם איזה תיבות, ולמעשה, מילאו שם את התיבות 'ויחי יעקב', זהו משמעותה של 'סתומה'), והיינו שהכל היה כדי להחזיקו ולהחיותו בעושר וכבוד. מעתה ייאמר לכל מי שמהלך עם ה'קושיא' - למה פרשה זו סתומה, מבית ומחוץ, בחשבון הבנק, ובגידול הבנים, בשלום הבית וכל עניניו, יתחזק להאמין באמונה שלימה שאף שאיננו מבין את הנהגת ה' עמו, מ"מ הכל לצורך בניית טובתו להחזיקו ולהחיותו (עפ"י פרי צדיק ריש פרשתו).

ידוע להקשות מדוע ספר בראשית מסתיים בפסוק 'וימת יוסף בן מאה ועשר שנים ויחנטו אותו ויישם בארון במצרים', והרי נפסק ברמ"א (או"ח קלח א) שיתחיל וסיים ב'דבר טוב', ומדוע כאן מסיים העניין ברעה אחר רעה, שלא זו בלבד שמת יוסף אלא אף שמו אותו בארון במצרים ולא זכה שיעלו אותו לארץ ישראל אלא כעבור שנים רבות. אמנם, כשנתבונן בקורות דברי הימים נראה להדיא שאין לך טובה גדולה יותר ממה שהניחוהו בארון במצרים, שבשעת קריעת ים סוף לא רצה הים להיבקע בפני בני ישראל עד שראה ארונו של יוסף, וכדברי חז"ל הנודעים (שוח"ט מזמור קיד) 'הים ראה ויננס (תהילים קיד ג) מה ראה, ארונו של יוסף יורד לים', נמצא שבמשך מאה ושלושים שנה היה נראה לבנ"י שהנחת יוסף בארון במצרים היא רעה גדולה (ומי יודע מפני מה הגיע אליו הצרה הזאת...), אבל בסופו של דבר הוברר שמאת ה' היתה זאת להכין מראש את ההצלה והנס הגדול של קריעת ים סוף, נמצא לא 'תחילת גלות' כתובה כאן, אלא שבאותו זמן הכין הקב"ה את ה'גאולה' של קרי"ס. ללמדנו היאך כל מאי דעביד רחמנא לטב עביד, ואף אם עוברים שנים הרבה ולא מתגלה מהי הטובה שבדבר, אך עוד יבוא זמן ויתברר ה'חשבון' כיצד הכל היה הכנת הטובה.

לקראתו ויחבקהו ויפל על צוארו וישקהו' (לעיל לג ה) מחשבותי מחשבותיכם', אלא הכל ביד ה' להפוך מטוב ונודע מה שאמר רשב"י 'הלכה היא בידוע שעשו שונא ליעקב אלא שנכמרו רחמיו באותה שעה ונשקו בכל לבו. וכל זאת היה בכדי להראות ליעקב 'כי לא

מחשבותי מחשבותיכם', אלא הכל ביד ה' להפוך מטוב לרע [כמו בבית לבן שהיה נראה שהוא 'טוב' ונתברר להיפך] וכן מרע לטוב [כמו שהיה כשנפגש עם עשו שנכמרו רחמיו ונשקו בכל ליבו]².

ב. מעשה שהיה באחת העיירות בימי קדם, באיש יהודי זקן ששגור היה על לשונו לענות בכל עת 'מי אומר'... - כשבאו לומר לו על ענין פלוני שהוא רע ומר, אומר, מי אומר שזה רע, אולי זה טוב... לאיך, כשבאו לומר לו על ענין פלוני שהוא טוב ומתוק, אומר, מי אומר שזה טוב, אולי זה רע... לזקן זה היה פערדעלע (סוס) יחיד ומיוחד וממנו היתה פרנסתו (במסע ומשא), באחד הימים באשמורת הבוקר ברח לו הפרעדעלע למרחקים, ונשאר הזקן בעירום ובחוסר כל, באותו היום לא יצא הזקן מביתו, כי מה יש לו לחפש ברחוב אם אי אפשר לו להסיע עוברים ושבים או לישא משאותיהם מבלי סוסו הנאמן... וכל בני העיר נכנסו לנחמו ולככות את רוע הגזירה, כשהם מבכים את ה'אבידה' הקשה... כמה רע וקשה הוא הדבר, להתהפך ברגע אחד מבעל פרנסה לעני חסר כל, אומר להם הזקן בפזמונו הקבוע, מי אומר שזה רע, אולי זה טוב... הביטו עליו בני העיר כמי שנשתבשה עליו דעתו מרוב הצרות והתלאות...

אדהכי והכי הילך לו הפערדעלע במעמקי המדבר, כשהוא מתחבר לסוסים המשוטטים שם חפשי, סוסי הפקר שאין עליהם עול בעה"ב, והיה שמח שמצא לו 'חברים' כלבבו, אך לא לעולם... כעבור כמה שעות החל הרעב לכרסם בבטנו, וראה שחבריו החדשים אין נותנים לו אפילו מעט אוכל להשיב נפשו, בלית ברירה החליט לחזור לבית בעליו... וכשחזר, לא חזר לבד אלא בלוויית חבריו החדשים - כי סיפר להם אלו סעודות דשנות יקבלו אם יבואו עמו לבית בעליו, וכל העיר השתוממו לראות כי 'בא הרוג ברגליו', הסוס חזר אך לא בגפו, אלא בלוויית 4-5 סוסים נוספים, אז הבינו את דברי בעה"ב שאמר להם, מי אומר שזה רע, אולי זה טוב... ובאו לפניו להצדיק את דבריו, כמה 'טוב' לו עתה, נענה האיש לעומתם, מי אומר שזה טוב, אולי זה רע... וראו הכל כי ה'משבר' שעבר באבדת סוסו עדיין משפיע עליו לרעה, כי מדוע ידבר ככה, כש'טובה' וברכה היא נחלתו, ורכושו נתגדל פי כמה וכמה.

לא עברו ימים רבים, ובן זקונו של הזקן - בחור בן י"ז שנה החליט בימי 'בין הזמנים' לרכוב על אחד מהסוסים החדשים - שהרי כשיש שפע של פערדעלעך אפשר לרכוב בכל יום על פערדעלע אחר, אחר כברת דרך החליט הסוס שלא היה אלא 'פערד', וגם היה רגיל להיות חפשי במקום מגוריו במדבר, ולא הורגל ש'בני האדם' רוכבים עליו, ע"כ הגביה עצמו והשליך לאחוריו את הבחור, הבחור שנפל מגובה הסוס בחזקה שבר את שני רגליו גם יחד, הובילוהו לבית החולים ומשם חזר הביתה לשכב על מיטתו כש'גבס' מכסה את שני רגליו... וכל בני העיר נכנסו לנחמו כשהם מבכים את ה'מכה' הקשה... ואמרו לו, צדקת כאשר אמרת מי אומר שזה טוב, אולי זה רע... כי כמה רע וקשה הוא הדבר לשבור שני רגליים כאחד עם יסורים קשים ומרים, וליהפך לזמן ארוך להיות 'תלוי' באחרים, ונתברר שכל 'רווח' הסוסים אינו אלא צרה צרורה, נורא נוראות. נענה הזקן, מי אומר שזה רע, אולי זה טוב... נדו בני העיר באצבעם על מצחם, נעבעך, מסכן הזקן הלזה, כי כל כך השפיעו עליו הצרות, עד שאומר על צרה כזו שטובה היא.

ויהי מקץ שבועיים ימים, הגיעו חיילי הצאר ניקולאי לאותה העיר, במטרה לגייס את בחורי ישראל לצבאם... רבים וטובים נלקחו לצבא, אך בבואם לבית הזקן וראו איך שבנו הבחור שוכב במיטה עם רגליים שבורות הניחו לו לנפשו, וכעבור כמה שבועות הגיעו בשורות קשות משדה הקרב, כי רבים מבחורי העיירה קיפחו את נפשם ברעב הקשה שהיה נחלתם, ואילו בחור זה נפשו הייתה לו לשלל, אז ראו הכל שצדק הזקן באמרו כי טוב הוא (מעשה זה היה מרבה הגאון רבי נח וויינבערג ר"י אש התורה לספר כ'משל', הובא בספר 'נאה דורש').

והרי זה כאשר אמרנו - אנחנו קרוצי חומר איננו יודעים אתנו עד מה, איש אינו יודע מה הוא טוב ומה הוא היפך הטוב, רק הקב"ה המנהיג עולמו בחשבון ובהשגחה הוא היודע היטב מהו טוב, וממילא הבה נקבל באהבה ובשמחה את הנהגתו עמנו - אף אם נראים הדברים כרעה וקושי, ונדע שהכל לטובה. ויש בזה מן הלימוד לענייני אמונת אומן - לדעת שלא הנראה לנו כצרה ומכאוב, כאבדון והפסד, הוא באמת כך, אדרבה, יש כאן ישועה וברכה, רווח ומציאה.

ולא ניסה לשכס עצה היאך להשתמש ולא לירד למצרים, אלא קיבל את הדין בשמחה, על כן אמר לו הש"ת אל תירא מרדה מצרימה מחמת הגזירה של ועבדום ועינו אותם, כי מאותה הגזירה יצא טובה שלגוי גדול אשימך שם, שכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ. וזהו מה שאמרו בגמ' (שבת פט:): 'ראוי היה יעקב אבינו לירד למצרים בשלשלאות של ברזל אלא שזכותו גרמה לו, כי אילו לא היה מקבל על עצמו רצון ה' והיה מנסה 'לברוח' אזי היה יורד בשלשלאות של ברזל, אלא שזכותו של יעקב עצמו שהאמין בה' וקיבל הנהגתו בשלמות ובשמחה היא שגרמה לו לירד בדרך כבוד.

עפי"ז מבאר את דברי המדרש 'מפני שסתם ממנו כל צרות שבעולם', כי היאך שיך שיעקב אבינו ירחיק מעל עצמו את כל הצרות שבעולם, אלא ביאורו, 'שהוא עצמו הסתים והדיח מאתו כל הצרות, יען כי מאז האמין וידע כי אף שידמה לאדם על דבר מה שהוא לא טוב חלילה - יוכל להיות הכל להיפוך שהוא הכל לטובה, והעיקר הבטחון בו ית"ש והביטול אל הש"ת, והעצות של האדם איך להיטיב לעצמו אינם בלום כי אם לבטוח בהש"ת, ואז דייקא ישיג הישועה ויתהפך הכל לטובה'.

ובתב עוד, שלכן נרמז עניין זה בתורה, כי הוא דבר הנצרך לדורות, שהתורה הק' באה ללמדנו

כיו"ב אירע עמו גם בבואו לשכם, שהיה נראה לו שהגיע אל המנוחה, וכמו שאמרו במדרש (בר"ד ע"ו) על הכתוב (לג' יח) 'ויחן את פני העיר' - 'חנן את הפנים שבעיר, התחיל משלח להם דורונות', וכן מכר להם דברים בזול, והכל מתוך מטרה להתחבר עמהם, אך למעשה אירעה לו שם תקלה גדולה בכל 'צרת דינה'. וכך ממש היה גם כאשר 'וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען' וביקש לישב בשלווה או קפץ עליו רוגזו של יוסף.

'ובשראה יעקב אבינו ע"ה שכל פעולותיו שחשב שייטיב לו לא מצא בהם מנוח, התיישב בדעתו ואמר מעתה לא אעשה עוד שום פעולה בשום דבר כי אם אבטח בחסדי ה' ית"ש, ויעבור עלי מה - אבטל עצמי מכל וכל אל הש"ת'. על כן כאשר שלח יוסף להוריד את יעקב למצרים, וראה כי זה רצון אבינו שבשמים שירד למצרים לפרוע את ה'שטר חוב' של גזירת ברית בין הבתרים, אף שידע כי יחד עם זה יתקיים שם 'ועבדום ועינו אותם', אך קיבל על עצמו את הנהגת הבורא ית"ש בשמחה, וכמו שנאמר (לעיל טו א) 'ויזבח זבחים לאלוקי אביו יצחק' שכידוע יצחק מרמז על מידת הנבורה. מיד נגלה אליו הקב"ה במראות הלילה ואמר לו 'אל תירא מרדה מצרימה כי לגוי גדול אשימך שם', כי מאחר שהאמין בהקב"ה וביטל רצונותיו

ג. איתא ב'אור החיים' הק' זי"ע לבאר מה שנאמר 'ויברך את יוסף ויאמר האלוקים אשר התהלכו אבותי לפניו, אברהם ויצחק, האלוקים הרועה אתי מעודי עד היום הזה', וזל"ק, (הזכיר זכות אבות 'אברהם ויצחק', כי בזה) התחיל לעורר האהבה של הקדמונים, כסדר תפלת 'שמונה עשרה' שמתחילין בזכרון 'זכות אבות' (ואח"כ מתפללין). והזכיר גם כן זכותו בהצנע, ואמר 'האלוקים הרועה אותי', כאן רמז זכותו, ומהי זכותו - כי הוא יעקב היה מתהלך לרצונו יתברך כשה לפני רועה הרועה אותה, ואחר שסדר זכות אבות התחיל להתפלל 'המלאך' וגו'. ומעשה אבות סימן לבנים, להיות כצאן הנמשך אחר הרועה - שאין להם כל דאגה אודות מזונותיהם ולעולם לא יחשבו מה ייעשה בהם, בידיעתם כי הם נתונים בידי האמונות של הרועה'.

ואכן ידועה בזה הנהגת הרבה צדיקים שלא להרבות בהשתדלות בשום ענין שבעולם, והיו אומרים 'מ'דארף זיך לאזן פירען' (לתת עצמו בידי הבורא שינהיג אותו כרצונו), וכן הובא על הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (אמרי הרי"ם, שלח בהערות) פ"א אמר אין זו הדרך שלנו... הננו הולכים אחר רצון הש"ת כצאן אחר הרועה.

וכך אמרו 'בעלי הדרוש' לרמז במנהג ישראל קדושים, אשר ה'מחותנים' מוליכים את החתן לחופתו כשהם אוחזים בידיהם אבוקות אור, שבאו ללמד לחתן דעת בגשתו לבנות את ביתו ובצעדו הראשון ב'חיים', לעולם לא תלך מעצמך... אלא תן עצמך שיוליכו אותך ממעל, ועי"ז יאירו לך באבוקות אור בגשמיות וברוחניות לטוב לך כל הימים. וכך רימז צדיק אחד במנהג חצרות הקודש לבית נאדבורנא לזמר בעת זריקת ה'פעקלעך' על החתן העולה לתורה בשבת קודם הנישואין ניגון 'אחד יחיד ומיוחד', כי שלושה שותפין הם באדם, הקב"ה אביו ואמו (קידושין ל:), ומדרך העולם שבחור עד יום נישואיו הנו 'סמוך על שולחן אביו' ואמו, עד שבונה בית ו'על כן יעזוב איש את אביו ואת

ובתרגום תרגום בצלותי ובבעותי. ולכאורה תמוה מה ראה 'אונקלוס' לתרגם שלא כפשוטו של מקרא כלומר בחרבי ובקשתי כפשוטו.

יש שביארו, עפ"י הידוע שהתרגום אינו רק מפרש פירוש המילות גרידא בלשון המקרא, אלא בא ללמדנו את תוכן הענין המסתתר תחת תיבות המקרא (עי' עבודי תרומה ד"ה ונועדתי), וכלומר, כי וודאי 'בנגלה' הייתה המלחמה בחרב וקשת בפועל ממש, והיה נראה שהחרב והקשת הם העורכים את המלחמה והם המנצחים, אך האמת שאין הקב"ה חפץ לעשות 'נס גלוי' לכן הוכרח להשתמש בחרב וקשת, ואין החרב והקשת אלא ה'מסתירים' את עורכי המלחמה באמת, ומי הם עורכי המלחמה, זאת 'מגלה' לנו התרגום - בצלותי ובבעותי, שיעקב התפלל על נצחונו במלחמה ושם פעל את הנצחון... כי בעולם הזה אי אפשר

'שאישי הישראלי לא יבקש לעצמו עצות ותחבולות כלל איך להיות לטוב לו, ולא יתלה בשום סיבה שאם יעשה כך עי"ז ייטב לו, רק ישים מבטחו על השי"ת לברוך ויבטל עצמו לגמרי אל השי"ת, ויקיים מאמר הכתוב (תהילים נה כג) השלך על ה' יהבך, ואז דייקא ישיג את הישועה, כי עצותיו של האדם עצמו אינם בלום'.

בלל הדברים, אכן ביד האדם לסתום ולהרחיק מעצמו כל צרות שבעולם על ידי שמקבל על עצמו הנהגת הבורא ית"ש בתמימות ובשלימות ובשמחה. ואילו החושב עצות הואך להינצל מהרעה והואך להרוויח וכיו"ב הרי הוא ח"ו מרחיק מעצמו את הישועה".

בחרבי ובקשתי - התפילה היא היא 'כלי זיינו' של יהודי בפרשתו (מח כב), 'ואני נתתי לך שכם אחד על אחיך אשר לקחתי מיד האמורי בחרבי ובקשתי',

אמו', ובאו לרמז לו בשעה זו שעומד 'להיפרד' מהוריו, כי אם ישכיל להאמין ב'אחד יחיד ומיוחד' ולסמוך עליו אזי יזכה ש'יזרקו' עליו מלמעלה 'פעקלעך' (חבילות) מלאים בכל טוב הארץ...

ד. הרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זי"ע פירש בהאמור בפרשתו (מח כ) 'ויברכם ביום ההוא לאמור' וגו', כי בירך אותם שיזכו להשיג מדת הבטחון שלא יהיה להם דאגת מחר אלא יראו לנגד עיניהם רק את היום ההוא, ואכן זאת הברכה הגדולה ביותר ששייך (לקוטי הרמ"ל)

ה. פשיטא שלא נאמרו הדברים להוציא מכלל עשיית השתדלות, כי אדרבה הא גופא רצון השי"ת שישתדל בעסקיו ובשאר צרכיו, אלא עיקר הכוונה לדעת שעצותיו של האדם אינם כלום, וההשתדלות לא מועילה כלום, ועושה אותה רק מפני שכן ציוה המלך מלכו של עולם.

וכבר ביאר הגה"ק ה'כתב סופר' זי"ע (ד"ה לישועתך) טעמא דמילתא שסיים יעקב אבינו את ברכתו לזן במאמר הכתוב 'לישועתך קויתי ה', וז"ל, דמאחר שראה יעקב אבינו ע"ה בנבואה את גבורת דן, אמר כי אין לבטוח על זה היינו הגבורה של ילוד אשה, כי לא לגיבורים המלחמה סוס מוכן למלחמה ולה' הישועה, ולכן סיים לישועתך קויתי ה' ולא לישועת אדם.

מן הבאר

כך מבאר ה'משך חכמה', וכך אומרים גם משם הגרי"ז מבריסק זצ"ל, הטעם שנמשלה ה'תפילה' (צלותי) ל'חץ' ואילו ה'בקשה' (בעותי) דומה ל'קשת', שהנה החרב מצד עצמו יש בו כדי להמית מאחר שלהבו חד וחדוד פנימה, אכן החץ במהותו אינו יכול להזיק כלל וכל כוחו הוא על ידי מתיחת מיתר הקשת לאחוריו ואז משליך את החץ בחזקה, ו'ריצת' החץ נותנת בו כח לחדור פנימה ולהשחית עד מוות. כעין זה החילוק בין 'תפילה' ל'בקשה', שהתפילה היא מטבע הנוסח אותו קבעו חז"ל הק' לומר על פי הכוונות העליונות שהיה ידוע להם ברוח קדשם, ועצם אמירת התפילה פועלת גדולת ונצורות לקרוע כל הגזירות (עי' בארוכה בנפש החיים ש"ב פי"א ואילך), ועל כן המשלוח לחרב שיש בו כח עצמי. לעומת זאת בקשה אינה בנוסח הקבוע ועומד, אלא היא פורצת ויוצאת ממעמקי הלב, ועי"ז יש בכוחה לבקוע שערי שמים.

וללמדנו על הכוח האדיר הניתן לו לאדם - להתפלל בכל מצב שהוא. כי בשעה שליבו בל עימו יש לו את ה'חרב' - היא התפילה לפי הסדר הרגיל כתקנת חז"ל, ואף שלא בזמן התפילה הקבוע יכול לפעול גדולת ונצורות אם יירה בחץ ובקשת - בבקשה אמיתית הנובעת מקירות הלב.

באר הפרשה - פרשת ויהי

לא יבצר ממנו דבר, ותדע שזה כל כוחו של אדם בעולם הזה - ברוחניות ובגשמיות, בפרנסתו וכל הצטרכויותיו, ובוה פירשו את דמיון המתפלל למו שמחזיק חרב וקשת, כי כמו שאיש הצבא לא יוכל לעמוד ולהתקיים אפילו שעה אחת בלעדי כלי הוין - החרב והקשת, כי היאך יעמוד בשדה הקרב מבלי כלי זיינו, כך אין לו קיום ליהודי מבלי כוח התפילה - כגיבור ואיש מלחמה מבלי כליו".

ויתחזק ישראל - יתחזק מכאן ואילך והבא ליטהר מסייעין בידו בפרשתו (מח כ), 'ויברכם ביום ההוא לאמר', וביארו צדיקים (עיי' ליקוטים בספה"ק 'בית אהרן' דף קמג. בשם הרה"ק רא"ש מסטאלין ז"ע) שכוונתו הברכה היא שתדיר

לפעול מאומה מבלי התפילה. ולא היה הנצחון בעת המלחמה כשהשתמש בחרב וקשת רק בעת התפילה בקרן זוית כשהתפלל.

ובזה יתיישב כיצד אמר יעקב 'אשר לקחתי מיד האמורי, וכי יעקב לקחה מידם, והרי שמעון ולוי ערכו את המלחמה והם לקחו את שכם מיד האמורי, לזה תרגם אונקלוס 'בצלותי ובבעותי, כי שמעון ולוי אכן נלחמו בחרב וקשת, אבל 'עיקר' המלחמה נערכה ע"י יעקב אבינו בצלותי ובבעותי, ושפיר אמר על עצמו אשר לקחתי מיד האמורי.

וכבר האריכו חז"ל בשבחה של תפילה כי מבלעדי כוחה אי אפשר להשיג מאומה, ועם התפילה

1. בספר 'כנפי שחר' (שור"ת, סימן לז) מביא מאמר נורא של דודו הרה"ק רבי יחיאל ממוש זי"ע, בליל שב"ק בבואו לביתו לקדש על היין, והיה אז עת כפור וקור גדול, עלה הר"י ע"ג ספסל קטן הסמוך לתנור כדי לחמם ידיו, פתאום נשמט הספסל מתחתיו ונפל הר"י ושבר את ידו (מאז ועד יומו האחרון היה בעל יסורים), משהקימוהו העומדים אצלו שמעוהו אומר את הפסוק (תהלים כג ב) 'בנאות דשא ירביצני על מי מנוחות ינהלני', ונענה אל הסובבים, הנה המפליג בים הגדול בספינה רעועה, או כשהוא עומד ע"ג גשר רעוע בוודאי ישא תפילתו בכל רגע ורגע למען ישוב לביתו ללא כל פגע, אבל ב'נאות דשא' כשנראה שאינו נצרך ל'רועה', וכן על 'מי מנוחות' - ים קטן שלא רעשו מימיו ונראה שאינו נצרך לנס מיוחד לעבור בשלום את הים הקטן אז לא יתפלל, ולהוציא ממחשבה זו אמר דוד המלך 'בנאות דשא ירביצני על מי מנוחות ינהלני', כי בכל עת ושעה ועל כל צעד שעל, תמיד יתפלל אל ה' שישמרהו מכל פגע מכל צרה ועקתא, ואמר מי חשב בעלותו על ספסל קטן ונמוך שהוא מסוכן ליפול ולשבור יד, אלא מכאן תראה כמה יש לאדם לקיים 'שיויתי ה' לנגדי תמיד', ובכל עת לבקש ממנו על שמירה והצלחה בכל ענייניו..

2. על כן אמרו המושלים בשם הגה"ק ה'בן איש חי' זי"ע משל למה הדבר דומה, לאחד שהיה מהלך בתוככי יער עבות, ורק מקלו בידו, בתוך כדי הילוכו הגיח לעברו דוב אשר רצה לטורפו ולאכול את בשרו, הרים האיש את מטהו והעמידו כאילו קשת בידו והוא עומד לזרוק את החץ, ואכן, באותו הרגע נפל הדוב לארץ ללא רוח חיים, התמלא האיש שמחה, והחל להלל את המקל שבידו על שהצילו ממוות לחיים, עבר שם אחד ואמר לו, שוטה, וכי תעלה על דעתך שהרגתו במטך, לא כי, אלא על עץ גבוה בסמוך אליך עמד צייד וקשתו בידו, וכראותו היאך שהדוב מתקרב אליך ירה בו חץ ומזה נפל הדוב מת. לעניינינו יאמר, מי שאינו מבין שכל הקורה עמו על פי מעלה הוא, שמשם באים כל ה'חיצים' הן לטוב הן למוטב, הרי הוא דומה ממש לזה שהיה מהלל למקלו על שהצילו, ולא שם על לבו שיש אחד ממעל שעשה הכל.

ובזה מבאר ה'בן איש חי', שיעקב אבינו אמר לבניו, אל תדמו בנפשכם שבמקלכם וכלי זיינכם ניצחתם את אנשי העיר 'שכם', לקחת אותה מיד האמורי, לא כן, אלא 'בצלותי ובבעותי', התפילה לבוא כל עולמים היא אשר ערכה את המלחמה ועשתה הנצחון.

וידועים דברי הגה"ק החזו"א זי"ע, שעיקר ההשתדלות היא התפילה, אלא שלפעמים נדרש מן האדם גם לעשות פעולה בפועל, אבל לעשות הפעולה ולא להשתדל בתפילה באופן זה בוודאי לא עשה את המוטל עליו לעשות, ולא יצא ידי חובתו (מעשה איש ח"ז קג).

3. עוד אמרו לבאר את הדמיון של חרב וקשת ל'תפילה', כי כמו ש'חץ' היוצא מן הקשת יהרוג את מי שפגע בו, מבלי כל הפרש והבדל אם הזורק את החץ הנו גדול או חרש שוטה וקטן, גיבור או חלש, כי החץ עצמו יפעל פעולתו, כיוצא בו ממש היא התפילה, ממי שתבוא בכוחה לפעול פעולות כבירות - לשנות הטבע ולבטל הנגזר, להריק שפע ברכה עליונה ברוח ובגשם.

הכא - 'וישב על המיטה', ואיך 'והמן נופל על המיטה' (אסתר ז ח), 'שהצדיקים אפילו כשהן חלשים מתחזקים שנאמר 'ויתחזק ישראל וישב על המיטה', והרשעים אפילו בתוקפן הן נופלים, שנאמר 'והמן נופל על המיטה'. על כן, הבה נלך בדרכי הצדיקים (שהרי 'ועמד כולם צדיקים, ישעיה ס כא) - שלא להיות נפול בעיני עצמו כ'המן' ל"ע, אלא גם בעת הירידה יתחזק" ולא יתייאש".

חיזוק גדול לנופלים" מצינו בדברי הרה"ק השפת אמת' ז"ע (ויחי תרנ"א) על הפסוק בפרשתן (מש

יעמוד לפניהם רק אותו היום שהם עומדים בו, ויענו ליצרם, אין לנו כל שייכות עם מעשינו של אמש, ולא עם של מחרת, לא יפול לבנו בקרבנו מחמת מעשים שאינם טובים שעשינו, ולא מחמת חשש ופחד מה יעלה הלאה בגורלנו, אין לנו אלא 'היום ההוא' - אותו היום בו אנו נמצאים, בו אנו מתחילים לעבוד את הקב"ה, מבלי לחשוב חשבונות רבים'.

בפרשתן (מח ב), 'ויתחזק ישראל וישב על המטה', כתב 'בעל הטורים' על פסוק זה, ב' במסורה,

וכך כתב בספר 'אבני זכרון' (אות רנא) בשם הרה"ק החוזה' מלובלין ז"ע על הא דכתיב (תהילים יח ד) 'מהולל אקרא ה' ומן אויבי אושע', 'מהולל' לשון מעורב ומבולבל (עי' ישעיה א כב), אף על פי כן 'ומן אויבי אושע', עכ"ל. וכלומר שאף שתפילתו מעורבת ומבולבלת מכל מקום פועלת גדולת בשמי מרום להושיעו מיד כל אויביו.

ט. וכבר אמרו דלכן אין 'ויהי' אלא לשון צער ואילו 'והיה' הוא לשון שמחה, כי 'ויהי' היינו לחשוב מחשבות על מה שהיה ועל העבר, זהו צער גדול, אבל לחשוב רק אודות העתיד 'והיה' - זהו שמחה גדולה...

י. הבא לטהר מסייעים לו, אם אין לבו של אדם נשבר בקרבו מרוב ייאושו אלא הוא מתחזק יזכה שיסייעו לו מן השמים שיוכל באמת להתחזק ולהתחדש, וכמו שאמר הרה"ק רבי זאב מז'אבריו ז"ע בשם הרה"ק רבי אהרן מטשערנאביל ז"ע בלשון שנוהגים לומר בסיום 'החומש' לאחר קריאת התורה חזק חזק ונתחזק, שאם האדם מתחזק פעם אחר פעם ואינו מתייאש, יזכה שמן השמים אומרים לו ונתחזק - הקב"ה מסייע בידו ויחזקנו מן השמים (הובא בצרור החיים מערכה י עב).

יא. ואל יאמר חלילה כבר נפלת, ואיני שייך ל... אלא אף ל'טענתו' יתחזק ויעשה עצמו כצדיק... וכמו שכתב הרה"ק בעל ה'תניא' ז"ע (פרק כז) לפרש בלשון הכתוב (ויקרא יא מד) 'והתקדשתם והייתם קדושים' בזה"ל, ופירוש 'והתקדשתם' שתעשו עצמכם קדושים, כלומר אף שבאמת אינו קדוש ומובדל מס"א וכו' רק שכובש יצרו ומקדש עצמו.

מסופר כי חסידים רבים ועשירים היו לו להרה"ק ה'עטרת ישועה' מדזיקוב ז"ע, והם היו נותנים תמידים כסדרם 'פדיונות' גדולים בהכנסם אליו עם 'קוויטלעך' (פתקאות דרחמי), בשונה מאביו הרה"ק ה'אמרי נועם' ז"ע וזקיני הרה"ק רבי אליעזר מדזיקוב ז"ע (בנו של הרה"ק מראפשיץ ז"ע) שלא היו להם חסידים נגידיים המפזרים מהונם, והיו חיים בעניות מרודה. פעם נשאל ה'עטרת ישועה' על כך, פתח פיו במשל לקבצן שעמד ברחוב העיר ווינא ופשט ידו לקבץ נדבות העוברים ושבים, והנה נוכח הוא לראות התקהלות גדולה של אנשים הצובאים על פתח איזה בנין, שאל העני 'לשמחה מה זו עושה', ענו לו הקהל כי בעוד שעה קלה יהיה בתוך ההיכל 'הצגה' (שפיל), וב'שפיל' ראו יראו היאך שקבצן מקבץ נדבות, שאל העני 'מה יקר חסדו' לזכות להיכנס בהאי היכלא, ענהו 'רובל', ויתמה הקבצן עד מאד, הנה אנכי עומד לפניכם - 'קבצן אמיתי' ולא מדומה, ומדוע לא תעניקו לי יותר מ'שווה פרוטה'... השיבו לו הקהל, אה, קבצן אמיתי אכן אינו שוה אלא פרוטות מועטות, אמנם על זה ה'שפיל' נשלם 'טבין ותקילין', כי כל ה'קונץ' והחכמה היא לראות את מי שאינו קבצן עושה עצמו כאילו הוא קבצן, ובדין הוא שיטול שכרו משלם.

כך נמי בנוגע לדידן, סיים ה'עטרת ישועה' בענוות קדשו ואמר, הנה אבותי הקדושים היו צדיקים אמיתיים על כן היו 'פדיונותיהם' פרוטות מעטות - דוגמת ה'קבצן' האמיתי, אך מה שאני מקבל כסף לרוב מאחר שאיני אלא כעושה 'שפיל' של צדיק.

ולענייננו יאמר, שמי שאינו צדיק אלא עושה עצמו כצדיק וכקדוש... אזי מן השמים יתנו לו הרבה הרבה יותר מהשכר המגיע למי שיצרו הרע אינו מתגבר עליו, שהרי כל ה'קונץ' הוא במי ש'עושה עצמו'...

יב. היה אומר הרה"ק רמ"ש מבאיאן ז"ע שפרשה זו היא 'לויטער חיזוק' (רצופה ומלאה מענייני חיזוק), כי ג' פעמים מצאנו בה 'התחזקות', א. 'ויתחזק ישראל וישב על המיטה', ב. בגמר קריאת התורה עונים כל העם יחדיו חזק

חזק ונתחזק (עיי' 'לבוש' תרס"ט), ג. ב'הפטר'ה' ציווה דוד המלך לשלמה בנו (מלכים א' ב ב-ג) 'וחזקת והיית לאיש, ושמרת את משמרת ה' אלוך ללכת בדרכיו'.

באר הפרשה - פרשת ויהי

ט) 'נור אריה יהודה, כרע רבין כאריה וכלביא', אמר מו"ז
 ז"ל (ה"ה הרה"ק החידושי הר"ם ז"ע) כי בוחו של יהודה אפי'
 בשעת שפלות - כשהוא שוכב, הרי הוא כארי ולביא,
 שכן גם האריה עצמו שוכב לפעמים ועדיין יקרא בשם
 'אריה', והטעם, כי תמיד הוא מוכן בגבורתו למלחמה י'.
 וכן הו' במעשה תמר שהודה ולא בוש, ולהורות לכל
 יהודי באשר הוא, שאף בעת הנפילה ישאר בכוחו של
 אריה, יעמוד מנפילתו וישוב למקומו בראשתקד י'.

וכבר רמזו בזה צדיקי הדור, לרמז בג' פעמים אלו, שלא יאמר אדם אין כוחי במתני להתחזק, כבר ניסיתי פעמים
 רבות ולא עלתה בידי, לזה אמרינן - אין צורך לקפוץ מדרגות רבות כאחת (עד המלאכים), אלא אדרבה, התקדם הלאה
 מעט מעט, 'געב זיך א ריר' (הזו את עצמך אפילו רק במעט) אפילו רק כדי הילוך מדרגה אחת, וזה נרמז בג' חיזוקים
 אלו, כי גבי יעקב ששכב על מיטתו חולה כתיב 'ויתחזק ישראל וישב'. לאחמ"כ ב'חזק חזק' - רבים היושבים בעת
 קריאת התורה, ולסוף הקריאה יעמדו לאמירת 'חזק חזק'. וכן ב'הפטרה' בצוואת דוד כשעמד שלמה לפניו - 'וחזקת
 והיית לאיש... ללכת'. והיינו שיעלה מדרגה אחת משכיבה לשיבה, ומשם לעמידה, ומעמידה להליכה, לזה יקרא
 'חיזוק'. וכבר אמרו (אבות ב טז) 'לא המלאכה לגמור', מה ה' אלוקינו דורש מעמנו כי אם 'לזוז ממקומנו', לעלות
 ולהתקדם במדרגה אחת, וסוף דבר יהא ה' בעזרינו להגיע למקום הראוי.

יג. עדיין מרחשין שפתותינו בענייני החנוכה שעעל"ט, על כן נביא מאמר נורא שאמר הרה"ק ה'חתם סופר' ז"ע
 (דרשות ח"א סו:): לרמז בהא דאיתא בגמ' (שבת כב.) 'מזוזה מימין ונר חנוכה משמאל', ומבאר, כי הנה כתוב על המזוזה
 שם שד"י, והוא מורה על הנהגה בתוך דרך הטבע (כמבואר ברמב"ן ר"פ וארא), ועל כך אמרו מזוזה - כלומר הנהגה זו
 נוהג הקב"ה עם אותם שהם 'מימין', היינו למיימינים וצדיקים מעיקרא ה' שומרם ומצילם בלי נס שלא בטבע, אכן
 נר חנוכה היתה התגלות שמחוץ לדרך הטבע, וכגון שנפלו רבים ביד מעטים, ועל כך אמרו מי הוא האיש הזוכה
 להנהגה ניסית כמו נר חנוכה - לשמאל אלו 'משמאילים' (ר"ל שבתחילה הרשיעו והלכו בשמאל) ואחר כך כשחוזרים בתשובה
 נגאלים על ידי נסים שלא בטבע, רבים ביד מעטים, על כן נר חנוכה בשמאל למשמאילים, לבסוף נעשה להם נס'...
 יד. סיפר החסיד הנודע רבי מענדל פוטערפאס זצ"ל, מאשר אירע בעת שהותו ב'סיביר' שם התענה תחת סבלות
 מלכות רוסיה הרשעה, כי הנה רצו אנשי השלטון לשבור ולדכא את רוח האסירים, על כן אסרו לשחק ב'קלפים'
 (קארטין), והיתה חבורת אסירים אשר התאספו ביחד לשחק באיסור, והלך אחד והלשין עליהם ברצותו למצוא חן
 בעיני המפקדים, מיד הגיעו שרי בית הסוהר ושוטרים רבים בשביל לתפוס את ה'פושעים' העוברים על החוק
 ולהענישם בכל חומר הדין למען ישמעו וייראו, אלא שתיכף בכניסתם נעלמו ה'קלפים' כאילו לא היו, והחלו לחפש
 בכל חור ופינה, הפכו את החדר והמיטות למצוא את ה'פשע' אך לדאבון ליבם העלו חרס בידם ולא מצאו אפילו
 'זכר' לדבר, ויצאו בידיים ריקניות, ושוב חזרו ה'אסירים' לחזור ולשחק כבראשונה... ו'סוד' הדברים היה, כי אותם
 אסירים היו גנבים מומחים הנקראים 'כייסים' על שם אומנותם לשלוח יד לתוך הכיס או החיק של השני ולשלוף
 משם את צרור מעותיו מבלי שישיים לב, ואף עתה אחזו במנהגם... ברגע שנכנסו השוטרים הכניסו בזריזות את
 הקלפים לתוך כיסו של אחד המפקדים, והלה לא הרגיש בזה כלל, ומשום כך לא נמצאו הקלפים בתוך החדר
 כמובן, ורק כאשר נפנה אותו מפקד לצאת מן החדר שוב הכניסו ידם ונטלו את שלהם...

סיים רבי מענדל, ואמר כי למד מכאן מוסר השכל כי פעמים הרבה שהאדם מחפש אחר דבר מה ורץ בבהלה
 לכאן ולשם, ואינו יודע שהדבר מונח בכיסו וברשותו... וכך לענייננו, מצוי מאוד שהאדם מתעורר ורוצה 'להתחזק'
 והוא תמה לעצמו ואומר מאין אמצא כוחות להתחזק, והאמת היא כי 'החיזוק' תלוי רק בו... הוא נמצא בכיסו...
 בכל מצב הוא 'אריה' ויש בו את כל הכוחות הנדרשים, אין לו אלא להתחיל לעבוד...

טו. ומבאר שם, דכח זה טבוע בכל יחיד ויחיד מבני ישראל, דהנה נאמר בפרשתן (מט ח) 'יהודה אתה יודוך אחיך',
 ופירש בתרגום יהונתן 'יהודה אנת אודייתא על עובדיא דתמר בגין פן לפי יהודין אנת יתקרון יהודאין על שמך'
 (יהודה אתה הודית על מעשה תמר על כן יודוך אחיך ויקראו יהודים על שמך). וכך איתא גם במדרש (ב"ר צח ו) 'אמר רשב"י יהו
 כל אחיך נקראין על שמך, אין אדם אומר ראובני אנא, שמעוני אנא, אלא יהודי אנא'. ובפשוטו היה בזה נתינת
 שכר ליהודה מאחר שהודה ולא בוש על כן זכה שכלל ישראל יהיו נקראים בשמו. אכן השפת אמת ביאר את
 עומק הענין, שבני ישראל יש בהם מכוחו ומהותו של יהודה, שלאחר ש'נכשל' בחטא לא נשבר ליבו בקרבו ונפל
 לידי ייאוש ח"ו, אלא אמר 'אין נפילה', רק מטרף בני עלית, הנפילה היא סולם והזדמנות להתעלות יותר, ולכן נקראו
 ישראל בשם 'יהודים' כי טבוע בהם הכח להתחזק מכל המצבים הקשים והנפילות הגדולות ביותר.

(עוד אמר החידושי הרי"ם שהנה בתיבת 'יהודה' יש את כל האותיות של שם הוי"ה ובנוסף לזה גם אות ד', כי אות זו מורה על 'דלות', ולמדנו שגם מי שהוא דל ורש עדיין אינו מנותק מהוי"ה ב"ה, וברגע אחד יכול להתקרב אליו כבתחילה).

להמחיש הענין, מתאמרא משמיה דהרה"ק בעל ה'סולם' זי"ע, מעשה באיש שהיטיב עם המלך טובה גדולה, הדבר גרם קורת רוח מרובה למלך הגדול והנורא, וכאות הכרת הטוב נתן לו המלך את ה'מפתח' של שערי אוצרותיו, ואמר לו למשך ב' שעות הקרובות האוצר ברשותך, צא ולקוט לעצמך כאוות נפשך, משכיות זהב וכסף, אבנים טובות ומרגליות... מיהר האיש והביא עמו כמה וכמה שקים חזקים וגדולים והחל ממלא שקיו, כעבור זמן מה סיים למלא השקים, ואך בקושי שירך את רגליו לצאת החוצה עם השלל הכבד שבידו, ויהי בבואו לשערי הארמון נתקל בשומרי הסף, וגערו בו השומרים, רבי יהודי, חצוף שכמותך, מה עשית... ומה נטלת מאוצר המלך, ובתקיפות נטלו השקים ו'הפכו הקערה על פיה' שפכו את כל הזהב והכסף שנתייגע ללקטם אחת לאחת, האיש שידע בבירור שאת המפתח קיבל מידי המלך בכבודו ובעצמו נטל בשנית ופנה למלאותם שוב, מש'גמר מלאכתו' החליט להיזהר היטב בשעה שהוא עובר את שערי הארמון, אבל שומרי הסף שחזקים היו ממנו שפכו שוב את כל מה שלקט בעמל וביזע, הביט השעון בשעונו וראה שעדיין לא נגמרו ב' שעותיו מיהר בשלישית... וכמעשהו בראשונה ובשניה כך מעשיו בשלישית ברביעית ובחמישית, ויהי בגמר המילוי השישי נגמרו ב' השעות, אז פנה לצאת מהארמון ללכת הביתה, והנה הוא רואה כי השומרים הכינו עבורו בתיבות חתומות ושמורות את כל מה שאסף בחמש פעמים הראשונות, ויבוא האיש הביתה שמח וטוב ולב כשכל ההון האדיר נכנס לרשותו.

תיכף ומיד מיהר לארמון המלוכה להודות למלך על כל חסדיו עמו, ולא היה יכול לעצור בעצמו, ושאל, אדוני המלך ירום הודו, מתחילה מאי קסבר ולבסוף מאי קסבר, מדוע הורה לשומרי הסף ליטול שקי מידי ולשפוך כל תכולתו חוצה, ולבסוף הורה לתיתם לי, ענה המלך, ידידי יקירי, מדוע לא תבין, כהכרת הטוב עלה בליבי לשלחך הביתה עם אוצרות, אבל ידעתי גם ידעתי כי ברגע שתמלא אסמך שבע, ותרגיש כי כבר נקרא שמך בישראל 'עשיר העיירה' אז תעצור מלקט עוד ועוד – על אף שעדיין לא נגמרו ב' שעותיך ללקט, מה עשיתי ציוותי על השומרים לשפוך את תכולת השקים, ובזה תרגיש כי עדיין ביתך ריקם לגמרי ותמהר למלא שקיך, ולכן, כל עוד שלא נגמר זמנך שפכו השומרים את כל יגיע כפך, ובבוא העת שלחנו אותך מלא בכל טוב, ועתה הון ועושר בביתך ברווח גדול עד מאד... מעתה, אם לאחר ש'נגבנו' ממנו השומרים בפעם הראשונה את אשר ליקט ואסף היה הולך לביתו בחרי אף... יושב ומבכה את ביש מזלו וזועק חמס על השוד לאור היום ועל החוצפה הנוראה... אזי לא היה בידו ולא כלום, ויתכן שהיו שולחים לו את אשר מילא בפעם הראשונה, אכן מאחר שהבין שעתה אינו 'עת לבכות' אלא התחזק להתחיל ולמלא את השק מבראשית, וגם אחר הפעם השניה והשלישית והרביעית והחמישית לא נסוג אחור, על כן זכה לכל אותו השפע האדיר, ונוכח בעיניו שאין כאן 'גניבה' ולא 'חוצפה' אלא כל מחשבות אלו היו רק דמיונות, אך האמת שהכל היה לטובתו.

כיו"ב, כך היא דרכו של היצר הרע לייאשו בעת הנפילה, אבל עפ"י אמת, כל מטרת הנפילה אינה אלא למען לא ירגיש האדם כי כבר קנה די סיפוקו בתורה ומצוות, והאיש שאינו מבין את הענין, מתייאש ומתחיל לבכות וליילל, אוי וויי, אוי וויי, כל יגיע כפי נאבד והלך לטמיון, מדוע לא יבין כי אין זה אלא כדי שירגיש 'חסר' וישוב למלא אוצרותיו בתורה ועבודה, וסוף דבר יגלה שהכל דמיונות, לא היתה כאן לא נפילה ולא הפסד, וכל הקנין שנראה לו שאבד ממנו, הכל שלו וברשותו לעולם שכולו נצח.

נוראות למד הרה"ק ה'לב שמחה' זי"ע מדברי הירושלמי (פאה פ"ח ה"ח) שרבי יוחנן וריש לקיש הלכו לרחוץ בחמי טבריא, בדרכם פגע בהם עני וביקש מהם נדבה, אמרו לו, כשנחזור מהמרחץ ניתן לך. משחזרו מצאו אותו מת [כי אדהכי והכי גווע מרעב], אמרו לא זכינו לטפל בו בחייו, נטפל בו במיתתו, כאשר טיפלו בו מצאו עליו כיס מלא דינרין עיי"ש.

הבה ונתבונן, מה היה עושה אדם מן השורה בראותו שגרם לעני למות, הרי היה מתמלא כולו צער ומכאובים אבל ובכי על עוון הרציחה וכולו אומר ייאוש... לא כך היא דרכם של אמוראים, כי אינם מביטים אלא על העתיד - מה יש בידם לעשות מכאן ואילך. והנה, אם לא היו מתחזקים לטפל בו לאחר מיתה היו נשארים באבלם וצערם לעולם – כאילו שהם גרמו למיתתו, ובאמת בזכות הנהגתם שפנו לטפל בו במיתתו זכו לגלות שלא היו אשמים במיתתו כלל, שהרי תלוי עליו כיס מלא דינרין, והוא אשם בעצמו שלגודל קמצנותו העדיף למות כשכיס מלא מעות בידו... וזו עבודת האדם להסתכל אך ורק על העתיד בלבד, ולא ירבה לחשוב ולהצטער על העבר, ואז יוכח שהכל לטובה.

משלי כא ה) 'פרי המהירות חרטה', וזהו שאמר הכתוב פחו כמים אל תותר, שום יתרון אין בפזיזות ובפחו כמים, אלא רק חרטה...

וז"ל הגה"ק רבי חיים ויטאל זי"ע (שערי קדושה א ו) וז"ל, שים נגד עיניך תמיד, אל תבהל ברוחך לעשות שום מעשה ולדבר שום דבור הקל עד תהיה מתון מתון במחשבתך אם תעשה או תדבר ואם תהדר, כי פרי המהירות חרטה ואין עוד תקנה להחזירה אל נדנה. עב"ל.

והדברים נחוצים ביותר לכל תהלוכות החיים, הן ב'בין אדם למקום' שלא להלך אחר יצרו הרע - שעיקר כוחו הוא על ידי שמביא 'בהלה' עד שהאדם נחפו לעשות מה שלא היה צריך לעשות¹, ואילו היה

ולעולם אל יפול רוחו בקרבו לרוב הנסיונות העוברים עליו בהתגברות יצרו הרע², אלא ידע שרק מכוחם של אותם מלחמות יעלה ויתעלה לאין ערוך, וכמו שפירש הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תר"מ ד"ה בפסוק) בהא דכתיב (מש נג-נד) 'וימררוהו ורבו וישטמוהו בעלי חיצים וכו' משם רועה אבן ישראל, כי משם דייקא, מאותם 'מריבות' עלה ונתעלה להיות רועה אבן ישראל³.

פחו כמים אל תותר - פרי המהירות חרטה

בפרשתן (מש ד), 'פחו כמים אל תותר', ופירש הגה"ק רבי יוסף שאול נתנון זי"ע בעל ה'שואל ומשיב' (בספרו דברי שאול מהדורא רביעאה ד"ה פחו) בהקדם 'מאמר החכם' (מבחר הפנינים סי' ת"ע, והובא גם ברבינו יונה

טז. כיוצא בדבר ייאמר כלפי הדור האחרון, אל ירע לבבכם לתוקף הנסיונות הקשים המתחדשים ומתגברים בכל יום, כי דייקא על ידיהם יש לנו עלייה וחשיבות... וכך ביאר הרה"ק ה'דברי יחזקאל' משינאווא זי"ע בהא דאיתא בגמ' (פסחים קיח:): 'דרש רבא מאי דכתיב (תהילים קטז ו) דלותי ולי יהושיע, אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה, רבש"ע אע"פ שדלה אני במצות לך אני ולי נאה להושיע', ולכאורה הדבר תמוה מינייה וביה, אם אכן 'דלה אני במצות' מדוע 'לי נאה להושיע'. ומבאר, בהקדם דברי הגמרא בסנהדרין (צח). 'אין בן דוד בא אלא בדור שכולו זכאי או כולו חייב', ופשיטא שאין אנו מצפים שיהיה הדור כולו חייב ח"ו, אלא ודאי שאנו מצפים שיהיה הדור כולו זכאי, ואז יתגלה משיח בן דוד לגאלנו. אך לכאורה יש להקשות, וכי יתכן שעברו כבר כל כך הרבה דורות על גבי דורות, וביניהם היו 'תנאים ואמוראים ורבנן סבוראי גאונים צדיקים וקדושים', וביניהם עדיין לא היה הדור כולו זכאי, ורק בימינו אנו יהיה הדור כולו זכאי... ומבאר באופן נורא, כי בדורות הראשונים לא היה זה לחידוש למי שעוסק בתורה ועבודה, אבל בדורות הללו מי שעובד את ה' 'חשוב ויקר בעיני הקב"ה התורה והתפלה שלו יותר מבדורות הראשונים, וזהו שאמר דלותי, כיון שאני בשפלות אע"פ שדלה אני במצות היינו שהמצות שלי הם בדלות ובשפל המדרגה נגד הראשונים לי נאה להושיע'...

הרה"ק מסאטמאר זי"ע ביאר בהאמור בפרשתן (מש א) 'האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים', שלכאורה יש לדקדק מדוע נאמר אשר יקרא ולא אשר ימצא וכדומה, אלא שנודע ש'קריאה' הוא לשון חיבה (רש"י ר"פ ויקרא), ובדורות האחרונים הקב"ה קורא לכל אחד ואחד מישראל בדרך חיבה... ואפשר לבאר, כי בדורות הללו כשיהודי מתחזק למרות כל הנסיונות אזי הקב"ה קורא לו בלשון חיבה...

יז. איתא מ'צדיקי קמאי' (הרה"ק מקעשינאו בעל 'גבורות ארי' אמר זאת בפני הרה"ק מאפטא וקילסו מאד, וכן איתא בעוד ספה"ק) על הכתוב (נ יז) שאמרו האחים ליוסף 'אנא שא נא פשע אחיך וחטאתם כי רעה גמלוך, ועתה שא נא לפשע עבדי אלוקי אביך'. תיבות - שא נא עולים ב'ראשי תיבות' שור אריה נשר אדם, והם ארבעת הדמויות החקוקות על רגלי כסא הכבוד. והנה, השור הוא 'יוסף הצדיק' כמה שנאמר (דברים לג יז) 'בכור שורו הדר לו', וזכה למדרגה גבוהה כזו בזכות עמידתו בתוקף בכל הנסיונות והקשיים דעמו עליה מיום מכירתו עד יום המלכתו למשנה למלך, וכך אמרו לו, דע אחינו הקדוש, הנה בתחילה היה רק 'אנא' שהוא ר"ת אריה נשר אדם, וכל מה שנתעלית למדרגה רמה, עד שגם דמותך נוספה להיות חקוקה באחד מרגלי המרכבה הקדושה, לא היה אלא ע"י פשע אחיך וחטאתם כי רעה גמלוך, רק על ידי המכירה וה'נסיונות' באת לידי כך וכנרמז ב'שא נא', ולכן שא נא לפשע עבדי 'אל-הי אביך' שהוא ר"ת א"י ל'או ה'אי יומא כ'מה יוסף א"כא ב'שוקא, פירוש, כי בלאו המכירה לא היית שונה משאר יוסף המסובבים הנה והנה 'בשוק', ורק על ידי 'המכירה' נתעלית לאין ערוך משאר 'יוסף' אחר שבעולם, להיות דמותך חקוקה על כסא הכבוד. וללמדנו, כל אחד ב'מכירה' שלו, בנפילה שלו, ע"י ההתגברות יתעלה להיות כמחזיקי המרכבה (ברום המעלה).

יח. בדרך רמז אמרו על לשון הכתוב (איוב לו ב) 'פֶּתֶר לי זעיר', ופירשו רש"י והרלב"ג המתן לי מעט, ונרמז בזה כי היופי של יהודי וה'כתר' על ראשו הוא שיכול לומר 'פֶּתֶר' - המתן... ועוד יתבאר שעל ידי שאומר פֶּתֶר נותן הוא כתר להקב"ה.

וכאותה תשובה שהשיב הרה"ק רבי שלומ'קה מזויעהל זי"ע לבחור שהחל נופל מטה מטה, וכל המחנכים שבירושלים הרימו את ידיהם בייאוש ממנו, אך ר"ש שלח לקרוא לו (על אף שכמה מה'חכמים' אמרו כי אינו מן הראוי שיבזו הרבי את זמנו לריק על בחור זה, כי רבים וטובי המחנכים לא יכלו לו. אך הרבי בשלו) ואמר לו, דע לך, כי נחת רוח מרובה יש לבורא עולם מכל בר ישראל הנלחם עם יצרו יותר מנחת רוח שיש לו מהמלאכים - אף אם לבסוף נצחו היצר. והנה אמרו חז"ל (במדרשם על הפסוק בקהלת ד יג) כי היצר נקרא 'מלך זקן וכסיל', והרי את פקודת המלך שומרים לקיים על אתר, ללא שום שהיות עיכובים ומניעות, על כן, זאת אבקשך, אל תעשה את היצר למלך, אלא דחהו אפילו במעט. סוף דבר שנעשה הבחור הנ"ל לחשובי קרתא דשופריא.

שימו לב אל הנשמה לדבריו הנוראים של ה'אלשיך' הק' זי"ע (בספרו 'עיני משה' על מגילת רות א ד) משם נלמד כמה גדלה מעלתו של זה שאמר ליצרו הרע 'המתן', ומתאפק מלילך אחר יצרו ומלמלא תאוותו הרעה, ואפילו רק לזמן מועט, שהנה נאמר (רות א-ד) 'ויהי רעב בארץ וילך איש מבית לחם יהודה לגור בשדי מואב הוא ואשתו ושני בניו, ושם האיש אלימלך ושם אשתו נעמי ושם שני בניו מחלון וכליון וגו', ותשאר היא ושני בניה, וישאו להם נשים מואביות שם האחת ערפה ושם השנית רות', וצריך להבין לאיזה צורך השמיע הכתוב שם השנית רות, ומדוע לא נקט בדרך קצרה 'וישאו להם נשים מואביות ערפה ורות' ותו לא מידי.

אלא ביאורו, כי לכאורה תמוה מאוד, שהנה בועז נשא את רות ומהם נולד עובד, ואיתא בזוה"ק (ח"ג קעז.) כי בועז לקח את רות בדרך יבום, ונתגלגלה נשמת מחלון בעובד, וממנו הושתת מלכות דוד ושלמה עד מלך המשיח שיבוא במהרה בימינו, ומעתה תמוה ביותר, מה נשתנה מחלון מכליון, מדוע כליון 'נשכח כמת מלב ולא נזכר עוד', וכשמו כן הוא שהיתה לו 'כלייה' ואילו מחלון זכה להיות לו שם ושארית, כי הוא 'אבי' מלכות בית דוד. אמנם, ביאור הדברים הוא, כי מדרך העולם אשר האח הגדול נושא תחילה אשה ורק לאחריו השני הקטן ממנו, ואילו כאן כליון שהיה הקטן, כדכתיב 'ושם שני בניו מחלון וכליון', הוא התחתן בראשונה עם ערפה, כי מחלון לא רצה בתחילה לקחת גויה מבנות הארץ, עד שכליון התחיל בעבירה ולאחריו נמשך גם מחלון, וזהו שרימז הכתוב באומרו ושם השנית רות, כי רות הידועה היתה רק 'שנית' - שנישאה לאחר ערפה, כי לא החל מחלון הגדול בעבירה אלא לאחר שקדמו כליון הקטן הימנו ולקח את ערפה. ללמד שכרו הטוב של העוצר ברוחו לעשות רע אף אם נכשל בסוף, וגם ללמדך עד כמה קשה בעיני המקום מי שמתחיל בעבירה שאחרים נמשכים ונגררים אחריו ולמדים לעשות כמעשהו.

והלא כה הם דבריו כגחלי אש, כי דבר גדול הנביא דיבר בדבר הזה, הלא הוא כי על זאת ישתומם כל איש חכם לב באמת וכו', וכל הנזכר אשר חטא על הנפש ככליון אחיו והנה הפליא חסדו לו הוא יתברך הפלא ופלא לגלגלו וכו' על ידי בועז גדול העולם כדעת חכמי האמת כי דרך ייבום היה מעשהו, ועובד הוא מחלון, וממנו הושתת מלכות בית דוד ושלמה עד מלך המשיח, והלא כמו זר נחשב הדבר הזה כי עשה את הרע בעיני ה' כי אשה נכרית לקח ואיך נבנה עושה רשעה בנין גבוה ותלול ולא עביד קב"ה ניסא לשקרי.

על כן רוח ה' דבר ויקרא ארץ לכל יושביה לקחת מוסר השכל, למען נשכיל ונדעה מה רב טוב העוצר את עצמו מלעשות את הרע ומה גודל רעת מי שהתחיל בעבירה, כי חטא אשר לא מנע את עצמו מלעשותה עד שהוא החל, וילמד חברו לעשות כמעשהו תלוי עליו. והלא זה הדבר אשר היה באנשים האלה אשר נקבו כאן בשמות, הלא הוא כי הביטו וראו, כי ישבו אחים יחדיו והנה עתם עת נשוא אשה מי משניהם ראוי לישא אשה תחלה, הוי אומר כי הגדול יחל ואחריו הקטן ממנו, ואם כן איפה מחלון וכליון מי אשר היה לו לקחת אשה תחלה אם לא מחלון כי הוא הגדול, כדבר שנאמר ושם שני בניו מחלון וכליון, כי אין ספק שבגדול החל ובקטן כלה, ונהפוך היה כי לא ערב אל לב מחלון לישא מבנות הארץ עד אשר ראה את אחיו נשוי נכרית, כי כליון החל בעבירה תחלה ואחריו מחלון נמשך כי נפשו אותה ויעש גם הוא כאחיו באופן שקולר עון שניהם על כליון תלוי וכו', באופן כי קל הוא עון מחלון מעון כליון עשר ידות, וזהו אומרו ושם השנית רות, כלומר אל יגדל נא כח עון מחלון בעיניך, כי הלא רות הידועה שהיא אשת מחלון שנית היתה כי לא נשאה עד הקטן החל בעבירה תחלה וממנו למד וכו'. עכ"ל.

'אני אמרתי אלוקים אתם ובני עליון כולכם' (ע"י ע"ז ה.), אלא ש'וירא העם כי בושש משה' (שמות לב א) - שהגיע הזמן שלפי חשבונם אמור היה משה רבינו לרדת ממרומים, ומכיוון שלא בא מיד 'ויקהל העם על אהרן'... וקרה מה שקרה, ואילו היו ממתנינים עוד יום אחד הרי היה יורד משה והלוחות בידו והכל על מקומו היה בא בשלום, אך מאחר שאבדו שיקול הדעת אזי אכן - 'פרי המהירות חרטה', ועד היום אנו סובלים בגלל אותו החטא.²

וזן ב'בין אדם לחברו', שגם אם נדמה לו שמאן דהו עשה לו עוולה או פגע בכבודו, אל ימהר לכעוס ולדון את חברו, אלא ימתין וישקול את העניין במתינות, וע"ז ירוויח הרבה, וכלישנא דגמ' (ברכות כ.) 'מתון מתון ארבע מאה זווי שויא', כי פעמים הרבה יתברר ויודע לו שמעיקרא לא היה מקום לכעוס כלל, אלא רק מעות היתה בידו שחשב שהלה פגע בו³, ואף אם יש

ממתין ומתיישב בדבר כבר היה נרגע ורואה שאינו 'מוכרח' לעשותו⁴... ומראשית הדורות מצינו כן, כל החטאים הגדולים אשר אנו לוקים מחמתם עד עצם היום הזה - חטא עין הדעת וחטא העגל, לא באו אלא במהירות וחיפזון. וכך כתב האור החיים הק' (לעיל א כט) מלשון הכתוב שם 'ואת כל העין אשר בו פרי עין זרע זרע לכם יהיה לאכלה - דאפילו עין הדעת בכלל, והגם שמצינו שנצטוו עליו, כבר אמרו ז"ל (בר"ר כא ז) שאם היה ממתין עד ערב שבת היה מקדש על היין ע"כ, ומתוך דבריהם אתה למד כי לא נאסר איסור עולם, ומצינו בגמ' (פנהדרין לה:) שאדם הראשון בשעה עשירית ביום סרח, ונמצא שכל החטא נגרם בגלל שנחפו לאכול ולא המתין שתי שעות בלבד (ואף שאין לנו השגה כלל באדם הראשון, אך ללמדנו בא על גודל החורבן הנגרם בעטייה של הבהילות והמהירות). כחזיון הזה היה לבני ישראל לאחר מתן תורה, שהרי במתן התורה נתעלו בני ישראל למדרגות הנעלות ביותר, וכדכתיב (תהלים פב ו)

יט. מעתה יבין האדם, גם כשהוא מרגיש שהוא 'מוכרח', ואם לא יספר עתה את הפעטע שטיקל לשון הרע' (לה"ד עסיסית) וכיו"ב מי יודע מה יקרה לו ח"ו, עדיף לו להמתין לכל הפחות כמה רגעים, ויאמר ליצרו, אכן אשמע בקולך אך לא עכשיו ברגע זה אלא רק בעוד כמה דקות... וכשיגיע הזמן הוא כבר יראה שבאמת אינו מוכרח כל כך... כי כבר יעזבנו היצר ויצטנן.

וכיוצא בדבר גם לגבי עסק התורה, שהיצר הרע רוצה לבטלו מלימוד התורה, ואינו יכול להסית את האדם שלא ללמד כלל, שהרי פשיטא שלא ישמע לו, מה יעשה, יבוא בתחבולות ובערמה לאמר לו 'לכשתפנה תשנה', הרי הוא מעמיד לפניו כמה וכמה עיסוקים ואומר לו, ראה נא עד כמה עיסוקיך אלו דחופים ו'חשובים' ב'פיקוח נפש' ממש, אוי לך ואוי לנפשך אם ח"ו תדחה לסדרם אחר לימודיך, וכשתכלה עסקיך ותפנה אזי תשנה, וכך הנו גורר אותו מעסק זה לטירדא זו עד שלא תיפנה, וכל כוחו של היצר בכך שמראה לו שמוכרח למהר ולהתעסק עתה באותם עניינים, ומי יודע מה יארע אם ידחה אותם לאחר זמן... והעצה היא להשיב ליצרו באותו מטבע לשון, 'לכשאשנה אפנה', כלומר עתה אשב ואלמד ולאחר שאסיים חוק לימודיך אזי אפנה להתעסק באותם עסקים. והנהוג כן יוכח היטב שכל אותם הדברים הבווערים שמוכרחים לעשותם מיד, לא היו דחופים כ"כ, ואינם 'פיקוח נפש'... ורק היצר הרע הוא שניסה לבלבלו בכדי לגרום לו שיתבטל מלימודו.

כ. היה אומר הגה"צ רבי אהרן אייזנבערג אב"ד ז"טאמיר זצ"ל שהיה מחסידי קארלין (בעיה"ק ירושלים), שאינו מוותר על הישיבה בין חברים מקשיבים ב'שבת אחים' בליל שב"ק, כי ע"י 'שבת אחים' זה ניצל ממוות לחיים, וכך הווה מעשה, באחת השבתות נסובו הדיבורים ב'שבת אחים' אודות דברי הרה"ק ה'חווה מלובלין' ז"ע (אבני זכרון, ערך אכילה) על דברי הגמרא (גיטין ע.) 'סעודה שהנאתך ממנה משוך ידך הימנה' שאין הכוונה שלא לאכול רק למשוך ידו ולאחר את האכילה. והנה, ביום השבת ב'קידושא רבה' הגישו לפני הקהל הרעב (אחר תפילת שבת ארוכה בהתלהבות בקולי קולות כמנהג קארלין) 'קוגל' רותח שהיה ריחו הטוב נודף לתוככי האף והנשמה, ומאחר שזכר את הנאמר החל מפרר את הקוגל לפירורים קטנים כדי לקרר את תאוות הלב, ומצא בו מסמר... ואילו היה אוכלו כפי הרגילות היה ח"ו מסוכן...

כא. סיפר 'מלמד' אחד אשר בטבעו הינו דייקן מאוד, ומקפיד תמיד להגיע אל הת"ת בזמן, ומעולם אינו מאחר. והנה יום אחד אירע לו אונס גדול אשר מחמתו הוצרך להתעכב, ומאחר שראה כי הוא עומד לאחר בפעם הראשונה בתולדותיו מיהר לעלות על טעקסי (מונית) שתוביל אותו לשלום ותגיעו מהרה למחוז חפצו, אך בדרכו

על הטובות שעשה עמנו, וכמאמר התנא אם למדת תורה הרבה אל תחזיק טובה לעצמך כי לכך נוצרת.

אלא ביאורו, כי אכן, עיקר קבלת השכר הוא מצד שהבורא ית"ש נטע בנו יצר הרע המסית אותנו

בכל עת ורגע, ומתגבר עלינו להתאוות תאוה, ולהרהר חלילה בעבירה, וכל יצר מחשבותיו רק רע כל היום.

ועל האדם לעמוד כנגדו, לחשוב תחבולות כיצד להשיב מלחמה כנגדו, להיזהר ולהישמר מכל דבר רע, מחניפות

ושקררים וליצנות ולשון הרע ותאות והרהורים והדומה להם, לזה צריך מלחמה ועבודה רבה לשבר כח התאוות

היצה"ר, וזהו עינוי וסינוף גדול, ע"ז הננו מקבלים השכר. וזהו (פי' הפסוק תהלים כא ג) 'תאות לבו נתת לו', מה

שנתת לאדם הבחירה שיוכל ללכת אחרי תאוות לבו, וגם 'וארשת שפתיו בל מנעת סלה', שלא מנעת ממנו

לדבר בשפתיו כרצונו, כל זאת עשית לטובת האדם 'כי תקדמנו ברכות טוב', היינו עי"ז שהיצה"ר מסיתו

ויש בידי אדם בחירה לילך אחריו או להלחם כנגדו,

מקום לכעס - הרי פרי המהירות חרטה, שבאותה שעה אין דעתו מיושבת עליו ובא לכלל כעס בא לכלל טעות, ולאחר זמן מתחרט על מה שהגיב והיאך הגיב... ולעולם לא יפסיד אם ימתין מלעשות מה שחפץ לעשות עכשיו...

חמור גרם - עיקר מעלת האדם ושכרו על עמידתו בנסינות החומר

בפרשתן (ט"ז יד), 'יששכר חמור גרם', איתא מהרה"ק ה'נועם אלימלך' זי"ע (ריש פרשתן) שכאן למדנו

כלפי כל ה'נסינות' כי הם נראים במחשיכים לאדם, אבל באמת אור גדול יש בהם, ולא יתלונן לומר, מה אעשה

ויצרי מתגבר עלי להכשיל אותי בכל אשר יוכל, כי דייקא על זה ישולם שכרו ממעל. וכה כתב ב'נועם

אלימלך', שלכאורה עלינו להתבונן מדוע מעניק הקב"ה שכר לבני ישראל על קיום המצוות, והרי מצד השכל

והדין מחוייבים הם (במצוות ה') שהבורא ית"ש ויתעלה בראם לכבודו, ואין אנו מספיקים להודות על אחת מאלף...

נתקל ב'פקקים' (טרעפיק), ובעל כרחו נכנס לבית תלמודו כחמש דקות לאחר הצלצול... ברגע שעמד בשערי הכיתה מיהר אחד הילדים והרים את ידו גבוה והראה לו על השעון... ויקצוף המלמד מאוד על חוצפתו של התלמיד שרוצה

להוכיח אותו על האיחור, ומה גם שזה לו האיחור הראשון בתולדותיו, והרי טרח רבות להגיע בזמן... ורצה להשיב לו מנה אחת אפיים, אבל, מעודו קיבל על עצמו - חבי כמעט רגע עד יעבור זעם... שלא להגיב בשעת כעס אלא

רק לאחר חצי שעה, והתאפק בכוחות לא לו ופתח במסירת השיעור כאילו לא היה כלום, כשבכל משך השיעור דמו בוער בקרבו. מיד בהישמע הצלצול ה'מבשר' על תחילת ההפסקה מיהר אותו הילד אל המלמד כששוב הינו

מורה על השעון וקרא לעברו בקול, רבי... רבי... אתמול קניתי את השעון, ועדיין לא הראיתו לאיש בעולם, כי רציתי שהרבי יהיה הראשון שרואה אותו... ללמדנו עד כמה אותה הנהגה טובה שלא לענות בשעת כעס מונעת

קלקלה מרובה.

מן הבאר

הנה אחד מטכסיסי היצר הידועים שבא להסית את האדם מהדרך הטובה ולפרוץ גדרים וסייגים, מתוך טענה הרי 'כולם עושים כך וכך', מדוע אני צריך 'לפרוש מן הבריות' ולהיות צדיק יותר מכולם... וכנגד טענה פסולה זו מצינו דברים כדרבנות בתורת הגה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (תו"מ שמות ד"ה בהפטרות) בביאור הכתוב בהפטרה הנקראת בשב"ק זו (מלכים א' ב א-ג) 'ויקרבו ימי דוד למות ויצו את שלמה בנו לאמר, אנכי הולך בדרך כל הארץ וחזקת והיית לאיש, ושמרת את משמרת ה' אלוקיך ללכת בדרכיו', שהנה מצינו בגמ' (פסחים מב.) שפירשו לשון 'לאמר' שהוא מלשון לאו אמור, וכלומר ש'לא תאמר', ועל דרך זה מפרש החת"ס בזה"ל, הזהירו לשלמה שלא יאמר הנני עושה כקלקולים רוב העולם, אלא צריך אדם להתחזק במעוז התורה נגד אנשי דורו הפורצים גדרי עולם. על כן אמר כאן 'לאמור אנכי הולך בדרך כל הארץ', ר"ל לאו אמור אנכי הולך בדרך כל הארץ לעשות כמעשיהם וכמנהגיהם, לא תאמר כן אלא 'וחזקת והיית לאיש' במעוז התורה לגדור גדרה ולעמוד בפרצתה. ואמר עוד ושמרת את משמרת ה' אלוקיך וכו', אין רצוני (לצוותך) לקיים מצות התורה ציצית ותפילין דזיל קרי בי רב הוא (ואין צורך להזהירו על כך) אלא לשמור משמרת גדרים וסייגים וכו' כדי שיהיה זה הכנה ללכת בדרכיו, עכ"ל, ועיי"ש עוד בזה.

באר הפרשה - פרשת ויהי

אנכי אכלכל אתכם - במעלת עשיית צדקה וחסד והאחדות
בפרשתן (מז כט-ל), 'ויקרבו ימי ישראל למות ויקרא
 לבנו ליוסף ויאמר לו אם נא מצאתי חן
 בעיניך שים נא ירך תחת ירכי ועשית עמדי חסד ואמת
 וגו', ושכבתי עם אבותי, כתב הרה"ק ה'חתם סופר'
 זי"ע (ת"מ), כי איתא (ב"ב קטז), 'כל המניח בן כמותו
 כאילו לא מת', והנה, כבוא יעקב אבינו לארץ מצרים
 וראה את גדולת יוסף בנו, את רוב עשרו וכבודו לאין
 ערוך, החל להיות מיצר - בחשבו הרניני מניח בן שאינו
 כמותי, כי אני עברתי כל ימי כל מיני יסורים וצער
 שעל ידם מזדכך האדם למאד, ואילו יוסף בני חי
 בשלווה את רוב ימיו (שהרי 'שמונים שנה' מלך במצרים, מן
 שלשים ועד בן מאה ועשר), ומאחר שאינו כמותי ממש הרי
 לא ייחשב לי 'כאילו לא מת'.

מיהו, בזה"ק איתא שכל המרבה בצדקה ובנמילות
 חסדים^כ אינו צריך לבוא לידי יסורים, כי ע"י
 ה'נמילות חסד' יתעלה^כ למדרגה כאילו קיבל יסורים
 כל ימיו, והנה בעל הייסורים נקרא שם בזהר הקדוש

והוא כובש את יצרו, עי"ז יקדמנו השי"ת ברכות ושכר
 גדול. וזהו פי' הקרא 'יששכר חמור גרם' - פי' יש שכר
 לאדם, ע"י שהחמור הוא הגוף - החומר, חומד ומתאווה,
 והאדם משכר כח תאוותו, הוא גורם לו לשכר הגדול.

זכה כתב ה'כלי יקר' לפרש את האמור בפרשתן
 בברכות יעקב ליוסף 'משם רועה אבן ישראל'
 (מט כג), כי הנכשל בעבירה רח"ל סופו שיוורד מנכסיו
 ובא עד פת לחם (וכדכתיב במשלי ו כו; כט ג, סוטה ד:), אך
 מאחר שיוסף עמד בנסיון ולא נכשל 'ע"כ זכה להון
 עתק וזכה להיות רועה אבן ישראל'.

עוד איתא ב'נועם אלימלך' (ד"ה א"י ויקרבו) על הפסוק
 (מז כט) 'ויקרא לבנו ליוסף', שלכאורה היה צריך
 לומר 'ויקרא לבנו יוסף', ומהו 'ליוסף', ומבאר, כי זה
 האיש אשר מקיים את כל התורה אינו אלא במדרגת
 'עבד', שהרי הוא כעבד שאינו עובר על מצות אדוניו,
 אך אינו נקרא בשם 'בן' למקום ב"ה אלא אם עושה
 לעצמו גדרים וסייגים^כ, וזהו ויקרא לבנו ליוסף, פירוש
 מי נקרא ונחשב בנו, ליוסף, זה שמוסף תמיד, כנ"ל^כ.

כב. וז"ל הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (תו"מ פרשת מקץ ד"ה הרמב"ן הסביר) דכל עיקר הנס של חשמונאים בבית שני, היה
 הכנה לגלות המר, לגלות הזה, כי אילו היו ישראל יורדין לגלות הזה כמו שירדו בחורבן בית ראשון שהיו פרוצין
 בתורה וחצים מדבר אשדודית, לא היו יכולים להתקיים בגלות המר והארוך מבלתי להפר מצות התורה. רק ע"י
 שבעוד בית שני קיים חרפו החשמונאים נפשם למות בעבור תוה"ק, והם החזיקו מעוז התורה ועשו גדרים וסייגים
 בישראל, עי"ז נתנו כח בישראל לעמוד בדתם במשך הגלות הזה.

כג. וכבר מילתנו אמורה שהקב"ה משלם שכרם של 'גדרים וסייגים' גם בהאי עלמא, וכמו שכתב בספר חסידים
 (תתקצד) 'אמרו לזקן במה הארכת ימים, אמר כי היו אורחים בבית המרחץ וכו', ואני לא דברתי מעולם בבית
 המרחץ ובביה"כ ואפילו דברים של חול אע"פ שמותר, והואיל ועשיתי לי גדר ותוספת הוסיפו לי אף שנותי'.

כד. בפרשתן (מט כ), 'מאשר שמנה לחמו והוא יתן מעדני מלך', ומבאר השל"ה הק' (במדבר לא), מאשר שמנה לחמו,
 ומדוע זכה לעשירות כזאת מפני שהוא יתן לאחרים מעדני מלך ולא מהדברים הגרועים והפחותים אלא רק
 משופרא דשופרא וכדכתיב (ויקרא ג טז) 'כל חלב לה', ובזכות נדיבותו לאחרים זכה לעשירות. והוסיף השל"ה הק', כי
 מצינו עוד באשר שנאמר בו 'ברוך מבנים אשר' (דברים לג כד), ואמרו חז"ל (ספרי וזאת הברכה, שנה) שאין שבט שנתברך
 בבנים כאשר, ומבאר עפ"י האמור שהוא נתן לאחרים מעדני מלך, ובגין כך זכה לבנים, וכדאיתא בגמ' (ב"ב י:): 'מה
 יעשה אדם ויהיו לו בנים זכרים, רבי אליעזר אומר יפזר מעותיו לעניים'.

ואילו האלשי"ך הקדוש זי"ע ביאר, כי בא הכתוב לשבח את אשר, כי לעצמו היה די לו ב'לחם' צר, והיתה
 מספקת עבורו כדבר שמן וטוב, אכן לאחרים נתן מעדני מלך...

כה. נוראות יסופר בענין ה'חסד', סיפור נורא הוד היה רגיל לספר המשגיח דישיבת ליעקוואד הגאון רבי נתן מאיר
 ואכטפויגעל זצ"ל (הובא בס' דעת חיים ימים נוראים ע' קמ"ד) בלילה אחד חלם הסבא מקלם זצוק"ל, כי הנה מכריזים
 'רבינו יונה ישא מדברותיו בבית המוסר', ורבים נהרו לשמוע דברות קדשו ואף הוא רץ ביניהם, אך בהגיעו עיכב
 בעדו 'שומר הפתח' ולא נתנו להיכנס, באמרו שאינו ראוי לשמוע את הדיבורים, החל הסב"ק מנסה להזכיר זכויותיו
 בהרבצת תורה ומסירת השיעורים, אך השומר לא נתרצה לו. שוב הפציר בו להכניסו יען מתלמידי רבי ישראל

זוה נמי פירוש הכתוב (ג טו-כא) 'ויראו אחי יוסף כי מת אביהם', כי בראותם את רוב טובתו של יוסף, חשבו שיעקב אביהם נחשב כ'מת' שהרי לא הניח בן כמותו, ענה להם יוסף 'אל תיראו אנכי אבל אתכם ואת מפקכם', מכאן ואילך אפרנס אתכם ואעשה עמכם צדקה וחסד²¹, ובוה ייחשב לי כאילו עברתי ייסורים כל ימי חיי, ושפיר הניח אבינו בן כמותו והוא נחשב בין החיים.

שיכל את ידיו - זהירות מלפגוע איש ברעהו

בפרשתן (מח יד), 'וישלח ישראל את ימינו וישת על ראש אפרים והוא הצעיר ואת שמאלו על ראש מנשה שכל את ידיו כי מנשה הבכור', הקשה

מרא דירבין ואילו בעל הצדקה נקרא מרא דירבין²². ובוה מבאר ה'חתם סופר' את הפסוק 'ויקרבו ימי ישראל למות', דכאשר ראה בגדולת ועשירות יוסף, הבין שאינו בן כמותו חשב שקרבו ימיו 'למות', לכך קרא ליוסף ואמר לו 'שים נא ירך תחת יריבי' - כלומר, תחת היסורים שעברו עלי כל שנתי ועל שמם נקראתי מרא דירבין, תחתם קבל על עצמך לקיים 'ועשית עמדי חסד ואמת', להיות מרא דירבין, וע"י ריבוי הצדקה והחסד תיחשב בן כמותי, וממילא אקשב כ'לא מת', וכל מיתתי תהא רק שכיבה עם אבותי ולא מיתה, וכך הוה כמו שאמרו (תענית ה:): 'יעקב אבינו לא מת', כי אם שכיבה עם אבותיו.

סלנטר הוא, אך גם בזה לא נשא השומר את פניו, עד שאמר כי הוא אביו של 'רבי נחומק'ה', מיד פתח בפניו את השערים. ויהי בבוקר מיהר הסב"ק לשאול את בנו 'מה מעשיך'... שרק בזכותך נפתחו לי השערים, ויען הבן ויאמר, כי מזה תקופה ארוכה שנקרעו נעליו וחסך פרוטה לפרוטה במשך חדשים ארוכים כדי שיהיו בידו די מעות לקניית מנעלים חדשים, והנה, אך קנה את הנעליים ויצא לרחובה של עיר, פגע בו עני מרוד אשר אין מנעלים לרגליו כלל, והיה הלה מדדה ברגליו היחפות בשלג כשרגליו פצועות ושותרות דם, והבחין שהעני מסתכל בחמדה ובקנאה בנעליים החדשות. מיד חלצן ונתנם לו. אמר הסבא עמדו והתבוננו, כל מעשי בזכות הרבצת התורה, זיכוי הרבים וכו' אינם מגיעות לאותו זכות ש'זכה' בני בנתינת מנעלים מתוך רחמנות על העני.

כו. סיפר הגה"ח פמ"מ הנודע רבי שמעון שפיטצער שליט"א שמעתי מיהודי בשם ר' מרדכי פינטא, שהיה בן זקונים לאביו ר' צבי הירש, אשר עוד זכה להיות אצל הגה"ק משינאווא זי"ע (ולאחר מכן הסתופף יחד עם האדמו"ר רבי משה יצחק מפשעווארסק זי"ע בצל בנו האדמו"ר מצעשינוב זי"ע) באחד הימים בעת שהותם אצל האדמו"ר מצעשינוב זי"ע, סיפר האדמו"ר שכשנסתלק אביו הגה"ק משינאווא זי"ע שרפו בשינאווא מיליוני זלוטי, ברגע הראשון התפלאו כל המסובים לשמע דברים תמוהים אלו יוצאים מפי האדמו"ר, שהרי ידוע היה לכל שעניות גדולה שררה בשינאווא, עד שהיו אומרים שכאשר היו מכינים מרק בשינאווא, היו נועצים כף בשומן בשר, וחוזרים וטובלים אותה במים חמים ובוה היתה נשלמת הכנת המרק, אך מיד המשיך האדמו"ר לספר, אבי הגה"ק משינאווא לא רצה לקבל את כתר האדמו"רות בחיי אביו הגה"ק מצאנו זי"ע, אך אביו הפציר בו שיקבל עליו את הכתר. לא ידע לשית עצות בנפשו, לכן נסע אל הרה"ק רבי צבי הירש מרימנוב זי"ע לשאול בעצתו, אמר לו הרה"ק מרימנוב, 'פתח לך איזה מסחר', שאל אותו, לאיזה מסחר מתכוון הרבי, אמר לו, למסחר קטן כמו שלי - פתח לך איזו קהילה קטנה, אך אל תתנהג כמו אביך, כי אביך חילק כל יום את כל מה שהיה ברשותו לאחרים. אתה, אל תחלק יותר מחומש, והנה כשנתמנה אבי הגה"ק משינאווא לאדמו"ר, מצד אחד לא רצה לעבור על דברי הרה"ק מרימנוב, ומצד שני לא רצה להלין ממון ברשותו, מה עשה, חומש מממונו חילק לעניים, ואת השאר הלווה לעניים, ואף פעם לא בא לתבוע מהם את חובם. וכשנסתלק אבי הגה"ק משינאווא, שרפו את כל השטרות, ולוה נתכוונתי כשאמרתי ששרפו אז מיליוני זלוטי. סיפור זה אינו סיפור דברים בעלמא, אלא דבר תורה הוא המלמדנו בינה היאך יעשה המשכיל בחכמה ליתן צדקה לעניים מבלי לעבור על דברי רב, וילמד אותנו בינה להיות 'משכיל אל דל', למצוא דרכים בתבונה כיצד להיות 'טוב ומיטיב' לכל.

כז. כה אמר יוסף הצדיק לאחיו 'אתם חשבתם עלי רעה אלוקים חשבה לטובה למען עשה כיום הזה להחיות עם רב' (נ כ), וכן אמר להם בשעה שהתוודע אליהם 'ועתה אל תעצבו ואל יחר בעיניכם כי מכרתם אתי הנה כי למחיה שלחני אלוקים לפניכם' (לעיל מה ה), סיפר לי ידיד נאמן רב חשוב במדינת ארה"ב, שלמד אצל הגאון רבי שמואל בירנבוים זצ"ל ראש ישיבת מיר בארה"ב, פעם אחת שאלו רה"י, וכי אכן לצורך 'למחיה שלחני' ולהחיות עם רב' הוצרך יוסף להצטער בצער המכירה וייסורי בית הסוהר... וכי לא היה יכול להתקיים באופן 'מכובד', שישלחו

באר הפרשה - פרשת ויהי

הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליז'ענסק זי"ע שלכאורה הטעם 'כי מנשה הבכור' הוא סיבה שלא ישכל את ידיו, אלא יניח יד ימינו על ראש מנשה שהוא הבכור, והיה צריך לומר 'שכל את ידיו כי אפרים הקטן' וכיו"ב. 'אלא למדה תורה דרך ארץ שינהג אדם כבוד בחברו לפי הראוי לו, והיינו, אעפ"י שהיה יכול יעקב אבינו ע"ה לחזור ולהעמידם כרצונו זה לימינו וזה לשמאלו, מ"מ לא רצה לבייש את מנשה, ולכך

להביאו אחר כבוד ב'מרכבת המלך' מבית אביו עד מצרים, שם יבוא לבקר בבית האסורים כאדם נכבד ויראה פניהם זועפים ויפתור החלום, והם כבר יספרו אודותיו עד פתרון חלומו של פרעה וכו', או שיקראוהו סתמא לעמוד על משמר אסיפת התבואה משנות השובע לשנות הרעב....

אלא, שכדי להבין ללבו של ה'רעב' בשבע שנות רעב ולכלכלו כראוי, על הנותן לעבור קודם את ההרגשות הללו, כי רק כך יבין כראוי ללבם של אלו, רק כאשר ירגיש את חיי הדחקות, העוני והמחסור, אז יבין ללבם של עניים בעת דחקם, ויפרנסם כראוי.

מסופר על הגאון רבי אליהו חיים מייזל זצ"ל רבה של לאדז', שפעם פנה בימות החורף לביתו של הנגיד ר' ישראל פאזמאנסקי - ברצותו להוציא ממנו סכום הגון עבור 'עצים להסקה' לעניי בני ישראל שהצינה גברה ופשטה בביתם, משהגיע לבית הנגיד נקרא ר' א"ח להיכנס פנימה לבית החם ומוסק כהלכה, אבל ר' א"ח לא אבה להיכנס ונשאר על מעמדו בחוץ, משם דיבר עם הנגיד למשך כמחצית שעה על דא ועל הא... ככל שעבר הזמן גברה באותה מידה הצינה על מיודענו הנגיד, משנכנס הקור בכל עצמותיו של הנגיד אמר לר' א"ח, ירחם נא מר עלי ויכנס עמי הביתה, כי גברה עלי הצינה... אז אמר לו ר' א"ח, עתה השגתי מטרתך, כי באתי הנה לבקש נדבת לבך ב'עצים להסקה', ולעולם לא תבין את העניים עד שתרגיש על בשרך את אשר הם מרגישים כל היום - בכל יום, מימות החורף.

עובדא הווה ב'חתן' שהגיע לפני הרה"ק משינאווא זי"ע וסיפר שבשבת הקרובה תתקיים 'עליה לתורה' שלו, ואינו יכול להשית עצות בנפשו, הואיל ואינו יכול להגות כראוי את תיבות ברכות התורה וההפטרה, ונפשו מרה עליו בגין הבושות שיהיו מנת חלקו מהמתפללים וממחותנו, אמר לו ה'שינאווער' שלא ידאג מאומה והכל יבוא על מקומו בשלום, בשבת זו הגיע הרה"ק לשבות בכפר שדר בו 'חתן דנן', ותיהום כל העיר כי 'צדיק בא' לשכון בתוכם, בצפרא דשבתא שימש הרה"ק משינאווא בעצמו כ'בעל קורא' כמנהגו, ומשהגיעה שעתו של החתן לעלות לתורה ואך החל לברך את הברכות בקול שבור ובהגייה שאינה נכונה, החל הרה"ק להתלהב בזעקו אוי אוי אוי... והחל לדפוק על הבימה בקול רעש גדול, עד שלא היה ביד הקהל לשמוע את קולו של החתן, כך חזרה אותה התלהבות בשעה שבירך החתן את שאר הברכות, וכל הקהל עמדו מרעידים בראותם את הרבי נוער בלבת אש, וחשבו שהנה כוונותיו הקדושות משוטטות להם כעת בשמים מעל, ולבר מאותו חתן לא ידע אף אחד שהתלהבות זו היא ממסירותו של הצדיק למען לא יבוש ולא יכלם נער בישראל.

מן הבאר

כה אומרים בשם הרה"ק רבי שלמה מקארלין זי"ע, כי הנה בהפטרה של יום הכיפורים אומרים את הפסוק (ישעיה נח ז) 'הלא פרוס לרעב לחמך וכו', והיינו, כי דייקא ביום התענית של יוה"כ, כשהכל רעבים, אז ניתן לומר להם - הלא פרוס לרעב לחמך, כי אז הוא מבין את העני הרעב לחם. וכן כתב ה'של"ה' (מסכת תענית נר מצוה כ"ו) וכן הוא ב'מעיל צדקה' (תל"ה בשם ר"י החסיד) בשם הקדמונים כי תענית אותיות 'תת עני'. יש שרמזו בזה, כי אכן דייקא כשאדם מתענה אז הוא חסר לחם, שאינו אוכל וכואב לו, אז מרגיש צער העני שתמיד הוא חסר לחם איך הוא בצער ובכאב ומרחם עליו. כלל הדברים כי רק בהרגשת צער של חברו יעלה בידו להיות 'גומל חסדים' כראוי, וזו חובתו של האדם 'להיכנס לנעליים' של השני, לנסות להבין הרגשתו, ואז כבר יעזור לו כדבעי...

כח. לפני כעשרים וחמש שנה נלב"ע הרה"צ רבי נחמן גלינסקי זצ"ל מבני ברק בנו של הגה"צ הנודע רבי יענקלע לאחר שתקפתו מחלה קשה ל"ע. בעת מחלתו נערכו מגביות חירום להצלתו ולהחיות בני משפחתו, ואף הגיעו עד מדינת קאנאדא (קנדה) לבקש מנדיבי לב שירימו תרומתם קודש, וכפי הנהוג הדפיסו

שכל את ידיו בראשם, וזהו שאמר הכתוב שכל את ידיו ולא שינה מקום עמידתם כי מנשה הבכור ולא רצה להכלימו^ט.
 יה"ר שנזכה כולנו להתחזק בהונן בחזק חזק ונתחזק, לקוות לישועות ה' ולראותה עין בעין בשוב ה' שבות עמו יגל יעקב ישמח ישראל.

מודעות עם תמונתו, וכאשר אחד מן העשירים ראה את דמות החולה מיד הרים נדבה הגונה ביותר, וגילה את אשר על לבבו, כי בהיותו בחור למד באחת הישיבות, והנה באמצע שראש הישיבה מסר 'שיעור כללי' בפני כל הבחורים - לפתע 'נחת' עליו מטוס (פליגעי^ד) עשוי מנייר... נדהם רה"י מהחוצפה הגדולה אשר לא נראתה כמותה מימות... ומיד הודיע כי ה'מחוצף' מתבקש מיד לקום, לעזוב את השיעור ואת הישיבה לעולמים... ולא קם ולא זע איש... כולם ישבו בדומייה ובהלם... שוב הכריז רה"י את הוראתו, אך גם עתה לא היתה רוח באיש להודות כי הוא עומד מאחורי המעשה הנלוז הלזה... סגר רה"י את הגמרא והודיע שאם בעל המטוס אינו קם, אזי הוא עצמו עוזב את הישיבה... ויקם הבחור נחמן גלינסקי לקח את הגמרא שלו ויצא מן החדר... ותיכף 'נזרק' מן הישיבה, ורק כעבור שבוע ימים לאחר תחנונים והפצרות מרובות של אביו הגדול הסכימו בקושי להחזירו לכתלי הישיבה... סיים העשיר את המעשה ואמר, הכל בטוחים עד עצם היום הזה כי אכן נחמן הוא היה המחוצף שהעז להשליך 'מטוס' על רה"י... עתה אגלה לכם את האמת... אני הוא שהשלכתי את המטוס... ונחמן הציל את כבודי... ולא עוד, אלא שכבר 'עברתי' בין כמה ישיבות, ואותה ישיבה היתה ה'תחנה האחרונה'... אילו הייתי מושלך מן הישיבה אזי רח"ל הייתי משליך מעלי עול תורה ויראת שמים... ורק בזכות מעשהו האצילי של נחמן שמסר נפשו שלא אבוש ולא אכלם נשארתי יהודי וזכיתי להקים בית לתפארה...

כט. ידוע הביאור בשם הגר"ח מוואלאז'ין זצוק"ל שיעקב אבינו רמז בכאן, כי הנה, ראובן העומד אל מול שמעון, הרי ימינו של ראובן כנגד שמאלו של שמעון, ואילו שמאלו של ראובן הוא לנוכח ימין של שמעון, והרי 'ימין' הוא צד החזק באדם, ושמאל הוא הצד החלוש. וכך הוא דרכו של עולם, על 'צד שמאל' של רעהו - בעניינים שיש לו בהם 'חולשות', הן ברוחניות והן בגשמיות, יביטו עליו ב'עין ימנית' - דהיינו בחזקה ובדקדוק, לידע את כל פרטי חולשותיו, בטוב טעם ודעת, ואילו על 'צד ימין' של רעהו - בעניינים שהוא חשוב ומצליח הן ברוח הן בגשם, על זה יביטו ב'עין שמאלית' - דהיינו שאין מחשיב זאת כלל וכלל, ולא עוד אלא שעל הצלחותיו יביט בצרות עין, ואינו מרבה לשבחו על כך לא בפה ולא בלב, ולכן 'שיכל את ידיו' ללמדנו, שהדרך הנכונה להעמיד ימין כנגד ימין ושמאל כנגד שמאל, והיינו שעל חלק הטוב והחשוב של הזולת נביט ונתבונן בעין ימנית, בהנאה ובהרחבה, לשבחו ולפארו, ואילו על ענייני 'שמאל' לא נביט כי אם בעין שמאלית, כלומר בהבטה חלושה ורפה, שלא להתבונן ב'חסרונות' רעהו יותר מידי.

ישקו העדרים

שבל את ידיו כי מנשה הבכור (מח יד).

ודע כי פעמים הנהגה בעקמימות כדוגמת 'שיכול הידים' היא ההנהגה הישרה... וכעין מה שכתב הרה"ק ה'חזזה' מלובלין זי"ע טוב להיות בשלום עם חבירו הגם שהוא בשקר, מלהיות במחלוקת עם חבירו הגם שהוא באמת (אור הנפלאות כח, הובא באבני זכרון ערך מחלוקת).

עובדא הוה אצל כ"ק אאדמו"ר זי"ע באחד השנים ב'ראש השנה', בעל התוקע בבית מדרשו (בבני ברק) היה יהודי חשוב ובר אוריין, ושמו היה הגה"ח אליעזר לעזער זצ"ל, שנה אחת בהגיע זמן התקיעות, אחר שר' אליעזר כבר בירך בקול ובהתלהבות דקדושה את הברכות בקול רעש גדול - 'לשמוע קול שופר, שהחיינו', לקח את השופר אל פיו, אך לא הצליח להוציא אפילו תקיעה אחת כראוי, אחר שניסה כמה פעמים וראה שאינו משמיע כי אם קול הברה בעלמא עשה סימן לאאדמו"ר שיביאו עוד 'בעל תוקע' אל הבימה, אאדמו"ר לקח ממנו את השופר מידו, ניסה לתקוע, ואף הוא לא הצליח כלל (אאדמו"ר לא היה יכול מעולם לתקוע בשופר כראוי אף לא בימי אלול), או אז נתנו את השופר לאחד מומחה אשר תקע את התקיעות כולן כדת, לאחר התפילה אמר לי אאדמו"ר, ידעתי גם ידעתי כי אינני יכול לתקוע, אלא שחשבתי בעצמי שר' אליעזר יכול להישבר ברוחו בראותו ש'ביום הזיכרון' לא צלחו תקיעותיו, על כן לקחתי מעמו את השופר, בכדי שינחם עצמו בראותו כי אף הרבי בכבודו ובעצמו אינו מצליח לתקוע, וחייתה נפשו בגללי.

ואם יבוא ה'חכם' וישאל, היאך עשה כן, הרי זה 'הפסק' בין הברכות לתקיעות שלא לצורך כלל, היה עליו לתתו מיד לבעל תוקע המומחה, תשובתו, במה שהיה הגאון רבי אברהם גניחובסקי זצ"ל לומד תדיר מדבריו של הגה"ק רבי עקיבא אייגער זי"ע, הפוסק להלכה, שבאם יצא למשרטט 'בספר תורה' שורות בעיקום, הרי זה כשר ובלבד שהסופר יכתוב את הכתב עקום שוה בשוה עם שורות השרטוט, ואמר הגאון ר"א, דכאן חזינן שפעמים העקמימות היא היא הישרות, כך לדידן נמי - אין לך ישרות גדולה מעקמימות זו - כי היא באה למנוע צער ומכאוב מלב יהודי.!